

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**LEFKOŞA BÖLGESİ'NDE YAŞAYAN EMEKLİ
BİREYLERDE EMEKLİLİK DÖNEMİ DOYUM
DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ**

YONCA HASAN
20173591

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**LEFKOŞA BÖLGESİ'NDE YAŞAYAN EMEKLİ
BİREYLERDE EMEKLİLİK DÖNEMİ DOYUM
DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
İNCELENMESİ**

YONCA HASAN
20173591

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. EBRU ÇAKICI

LEFKOŞA
2019

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- √ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih 21.05.2019

İmza

Ad, Soyad Yonca Hasan

İTHAF

En büyük destekçim ailem ve şansına...

TEŞEKKÜR

Doğduğum andan itibaren her koőulda yanımıda olan, bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen **Canım Ailem'e...**

Lisans hayatımın başından beri kendime örnek aldığım, yüksek lisans tezimde de birlikte çalışma Őansı bulduğum, bu aőamada sabır ve desteğiyle birlikte bilgilerini benimle paylaşmaktan çekinmeyen **Prof. Dr. Ebru Çakıcı'ya,**

Bu zorlu dönemde her zaman pozitif düşünmemi sağlayan, en az ailem kadar yanımıda olan **Őansıma,**

Anketleri dolduran **tüm katılımcılara,**

İçtenlikle **Teşekkür Ederim...**

ÖZ

LEFKOŞA BÖLGESİ'NDE YAŞAYAN EMEKLİ BİREYLERDE EMEKLİLİK DÖNEMİ DOYUM DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada Lefkoşa bölgesinde yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Lefkoşa bölgesinde yaşayan 211 emekli birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bireylere Kişisel Bilgi Formu; Yaşam Doyum Ölçeği; Emeklilik Doyum Envanteri ve Genel Sağlık Anketi-12 uygulanmıştır. Çalışmanın amaçları doğrultusunda yapılan analizler sonucunda, emeklilik öncesi iş tatmininin cinsiyet ve medeni duruma göre bir fark olmadığı tespit edilmiştir ancak eğitim düzeyi arttıkça üniversite ve üzeri eğitim düzeyi olanlarda iş tatmini daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Erkek katılımcılarda emeklilik doyum düzeyi kadınlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcıların yaşam doyumları ve emeklilik doyumlarının daha yüksek bulunduğu ortaya çıkmıştır. Evli katılımcılarda emeklilik doyumunu daha yüksek bulunmuştur. Emekli olduktan sonra ek işte çalışanların genel sağlık durumlarının çalışmayanlara oranla daha iyi olduğu saptanmıştır. Ayrıca ek işte çalışan bireylerin emeklilik doyum düzeyi çalışmayana oranla daha yüksek bulunmuştur. Yaşam doyum ölçeği puanlarının artması, genel sağlık anketi puanlarının azalması ve cinsiyet değişkeni incelendiği zaman erkek olmanın emeklilik doyumunu olumlu yönde yordadığı tespit edilmiştir. Emekli bireylerin emekliliğe doyum konusundaki görüşlerinin dikkate alınması, doyumlarını arttırıcı programların düzenlenmesi ve bu programlara katılmaları için teşvik edilmeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler : Emeklilik, Emeklilik Doyumu , Doyum, Yaşam Doyumu, Genel Sağlık

ABSTRACT

INVESTIGATION OF FACTORS THAT AFFECTING SATISFACTION LEVEL IN RETIREMENT PERIOD OF RETIRED INDIVIDUALS IN NICOSIA REGION

In this study, the factors affecting the satisfaction of retirement levels in retired individuals living in the Nicosia region has been examined. The sample of the study consisted of 211 retired individuals living in Nicosia region. Personal Information Form, Life Satisfaction Scale, Retirement Satisfaction Inventory, and General Health Survey-12 were applied to participants by the researcher. As a result of the analyzes conducted for the purposes of the study, it is determined that job satisfaction before retirement was not found a difference according to gender and marital status, but as the level of education increased, job satisfaction was found to be higher in university and higher education level. The retirement satisfaction level of the male participants was found to be higher than female participants. It was found that life satisfaction and retirement satisfaction of the participants with university and higher education level were higher. Retirement satisfaction was higher in married participants. It was found that the general health status of the employees who worked in the additional job after retirement was better than those who did not work. In addition, the level of retirement satisfaction of individuals working in additional jobs was found higher than those who did not work. When the life satisfaction scale scores increased, the overall health questionnaire scores is decreased and the gender variable is examined, it is determined that being a man predicted retirement satisfaction positively. It was advisable to take into consideration the views of retired individuals on retirement, to organize programs to increase their satisfaction and to encouraged participation in these programs.

Keywords : Retirement, retirement satisfaction, satisfaction, life satisfaction, general health.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

İTHAF

TEŞEKKÜR

ÖZ.....iii

ABSTRACT.....iv

İÇİNDEKİLER.....v

TABLO DİZİNİ.....vii

KISALTMALAR.....ix

1. BÖLÜM1

GİRİŞ.....1

1.1 Problem durumu.....1

1.2 Araştırmanın amacı.....4

1.3 Araştırmanın önemi.....4

1.4 Sınırlılıklar.....5

1.5 Tanımlar.....5

2. BÖLÜM6

KURAMSAL ÇERÇEVE, İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....6

2.1 Emeklilik.....6

2.1.1 Emeklilik Çeşitleri.....7

2.1.2 Emeklilik Evreleri.....8

2.1.3 Emekliliğin Boyutları.....9

2.1.4 Emeklilikte Kuramsal Yaklaşımlar.....9

2.1.5 Emekliliğe Bakışı Etkileyen Faktörler.....10

2.1.6 Emekliliğe Uyum Sağlama Süreci.....10

2.1.7 Çalışmayı Tercih Eden Emekli Bireyler.....12

2.2 Yaşam Doyumu.....13

3. BÖLÜM16

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	16
3.1 Araştırmanın modeli.....	16
3.2 Evren ve örneklem.....	16
3.3 Veri toplama araçları.....	16
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu.....	17
3.3.2 Emeklilik Doyum Envanteri.....	17
3.3.3 Yaşam Doyumu Ölçeği.....	18
3.3.4 Genel Sağlık Anketi- 12.....	18
3.4 Verilerin Toplanması.....	19
3.5 Verilerin Analizi.....	20
4. BÖLÜM	21
BULGULAR.....	21
5. BÖLÜM	37
TARTIŞMA.....	37
6. BÖLÜM	42
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	42
6.1 Sonuçlar.....	42
6.2 Öneriler.....	43
KAYNAKÇA.....	45
EKLER.....	51
EK 1.....	51
EK 2.....	52
EK 3.....	53
EK 4.....	54
EK 5.....	55
EK 6.....	56
İZİNLER.....	57
ÖZGEÇMİŞ.....	58
İNTİHAL RAPORU.....	59
ETİK KURULU ONAYI.....	60

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı.....	21
Tablo 2. Katılımcıların cinsiyete göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerin anlamlılık düzeyleri.....	22
Tablo 3. Katılımcıların eğitim durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri... 	23
Tablo 4. Katılımcıların medeni durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri... 	24
Tablo 5. Katılımcıların ek bir işte çalışma durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri.....	25
Tablo 6. Olguların cinsiyete göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	26
Tablo 7. Olguların eğitim düzeyine göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	26
Tablo 8. Olguların medeni durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	27
Tablo 9. Emekli olduktan sonra ek bir işte çalışan ve çalışmayan katılımcıların YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	28
Tablo 10. Katılımcıların cinsiyetlerine göre emeklilik doyumunu arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	29

Tablo 11. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre emeklilik doyumunu arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	30
Tablo 12. Katılımcıların medeni durumlarına göre emeklilik doyumunu arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	31
Tablo 13. Katılımcıların emekli olduktan sonra ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması.....	33
Tablo 14. Emeklilik doyumunu yordayan faktörler olarak yaşam doyumunu ve genel sağlık düzeyi.....	34
Tablo 15. Emeklilik doyumunu yordayan faktörler.....	34
Tablo 16. YDÖ, GSA-12, EDE ve emeklilik nedenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	35

KISALTMALAR

EDE : Emeklilik Doyum Envanteri

GSA-12 : Genel Sağlık Anketi-12

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences(Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi)

YDÖ : Yaşam Doyumu Ölçeği

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Sosyal bir varlık olan insanlar, doğumdan ölüme kadar var olan gelişim süreci içerisinde yer alırlar. Her gelişim sürecinde kendilerine bir şeyler katarak yola devam ederler. Orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik evrelerinde en önemli konulardan biri olan emeklilik bireyin yaşamında büyük önem taşımaktadır. İkinci bahar olarak bilinen, çalışanların en büyük arzusu haline gelen emeklilikte birey yoğun iş hayatından kurtularak her ay belirli ücret alma hakkına sahip olur.

Emeklilik kavramı ilk kez sanayi devrimi sonrası kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram bir mesleğe uzun yıllar emek vermiş kişinin, bu mesleği devam ettiremeyecek hale gelince iş hayatından kendini çekmesi, önceden çalışarak elde ettiği bir nevi ödül niteliğini taşıyan aylık gelire bağlanması ve 'emekli' bir kişi olarak bundan sonraki yaşamını çalışmak zorunda kalmadan devam ettirebileceği anlamına gelmektedir. Emekliliği tek bir tanımla açıklamak mümkün değildir. Emeklilik tam emekli anlamında kullanılabilirken aynı zamanda aşamalı olarak iş gücünden elini çekme anlamına da gelebilir. Bu süreçte birey çalışma hayatını tamamen sonlandırabilir yada ara vermeden devam edebilir (Şen, 2015).

Gordon ve Blinder (1980) gibi araştırmacılar emekliliği 'para için harcanan sıfır çalışma saati' olarak tanımlamışlardır. Wiliamson, Rinehart ve Blank (1993) ise emekliliği 'iş hayatından çekilme' şeklinde açıklamayı tercih etmişlerdir (Akt.Tanę, 2013). Başar ve Ulutaş'a (2015) göre emeklilik, belli bir görev süresini doldurmuş veya belli bir yaşa gelmiş bulunan bir çalışanın, çalışan statüsünden çıkıp emeklilik statüsüne girmesi halini ifade eder. Han ve Moen (1999) ise emekliliği, bireyin en azından mesleğiyle tamamıyla meşgul olmadığı, serbest zaman etkinliklerine ve toplumsal gruplara gönüllü olarak katıldığı normatif bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Emeklilik yaşının belirlenmesinde objektif ölçüler yoktur. Çalışma şartları ve ortalama hayatta kalma süresi gibi faktörler emeklilik yaşının belirlenmesinde önemli yer tutar (Erol, 2011). Genel olarak kültürler arası farklılık göstermesine rağmen emeklilik dönemi ve emekliye çıkma yaşı 45-65 yaş arası olarak bilinmektedir (Çankırılı, 2012).

Emeklilik insan yaşamındaki en can alıcı dönemlerden bir tanesidir, bireyin hayatında dönüm noktası olmakla birlikte ileri yetişkinliğinde göstergesidir (Arpacı, 2014). Emekliliğin birey için kazanılan yeni bir toplumsal statü olduğunu unutmamak gerekir. Çünkü emekli olan birey iş hayatındaki rolü ve statüsünü kaybederken, yerine yeni roller ve statüler kazanır (Günay, 2013). Emeklilik kavramının; demografik faktörler, sosyal psikolojik faktörler, ekonomik ve sosyal yapıya ilişkin faktörlere bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür (akır, 2011).

Emeklilik, bireyin psikolojik açıdan hafızasının zayıfladığı, ruhsal sıkıntıların her zamankinden daha fazla belirgin olarak ortaya çıkmaya başladığı, bunların sonucunda motivasyonun eksildiği, uykusuzluk, ani öfkelenme ve umutsuzluğa kapılma gibi problemlerin görülebildiği bir gelişim dönemidir (akır ve ark., 2015). Ek olarak anksiyete bozuklukları, yaşlılık depresyonu, fobiler, obsesyonların da emekli bireyde lme ilişkin kaygı ve korkuları arttırıcı ruhsal rahatsızlıklar olduğu görülmüştür (Koç, 2002). Aynı zamanda emekli bireylerde karşılaşılan ruhsal problemlerin arasında depresyon, demans ve intihar girişimi de sıralanabilir. Bu problemlerin ortaya çıkmasında eğitim, yaş,

meslek, gelir seviyesi, aile dinamiği, medeni durum, boş zamanları değerlendirme biçimi gibi faktörlerin olduğu söylenebilir (Öz, 2002).

Doyum, bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir şekilde tüm hayatını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Yaşam doyumunu ise, bireylerin beklentilerini ve gerçek durumu kıyaslamasıyla ortaya çıkan sonucu ifade eder (Yiğit ve ark., 2011).

Yaşam doyumunu büyük oranda duygusal temele dayanan bir kavramdır. Bir kişinin yaşamını ideal olarak değerlendirmesiyle ortaya çıkan bir durumu ya da sonucu ifade etmektedir. Aynı zamanda bireyin mutluluğunu ve kaliteli yaşamını da yansıtmaktadır (Çevik ve Korkmaz, 2014).

Gül (2018) yaşam doyumunu kavramını bireylerin hayata yönelik hem objektif hem de sübjektif olarak göstermiş oldukları tepkileri ve bireysel tutumları ile çalışma zamanı dışındaki tepkileri olarak tanımlamayı tercih etmiştir. Avşaroğlu ve ark. (2005) ise yaşam doyumunu kavramını bireylerin yaşam örüntüleri ve kendi yaşam standartlarıyla bağlantılı süreçlerin bütünü olduğunu ifade etmişlerdir.

Yaşam doyumuyla cinsiyet, yaş, din, ırk, çalışma ve iş koşulları, eğitim seviyesi, gelir seviyesi, evlilik ve aile yaşamı, toplumsal yaşam, kişilik özellikleri ve biyolojik etkenlerin bağlantılı olduğu söylenebilir (Akandere ve ark., 2009). Ayrıca bireyin mutluluğu, yaşam kalitesi, bağımsızlığı ve sorumlulukları yerine getirebilmesinde etkili rol oynamaktadır (İlbaý ve ark., 2016). Ek olarak çalışma hayatının da yaşam doyumunda büyük rol oynadığını belirtmek gerekir. Dolayısıyla çalışma hayatından alınan doyumla yaşam doyumunu arasında ilişki olduğunu söylemek mümkündür (Akgündüz, 2013).

Neugarten (1961)'e göre yaşam doyumunu yüksek olan emeklilerin, günlük yaşamdaki aktivitelerden keyif alması, yaşamının anlam taşıması, yaşamıyla ilgili hedeflerinin olması ve geçmiş yaşamının sorumluluğunu kabul etmesi, geçmişten bugüne kadar olan hedeflerine ulaştığı inancına sahip olması, kendisini olumlu bir "ben" olacak şekilde algılaması, şimdiki yaşamında güçsüzlükleri ne olursa olsun kendini değerli bir birey olarak algılaması,

yaşama karşı genel olarak iyimser bir tutum içerisinde olması beklenmektedir (Akt.Çakır, 2011).

Bu araştırmada Lefkoşa bölgesinde yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini hangi faktörlerin etkilediği sorusuna cevap aranmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Lefkoşa bölgesi'nde yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesidir. Araştırmanın alt amaçları şu şekildedir;

- Emeklilik doyum ve yaşam doyum pozitif ilişkilidir.
- Emeklilik doyum ve genel sağlık durumu pozitif ilişkilidir.
- Emeklilik doyum düzeyi emekli olma nedenlerine göre farklılaşır.
- Emekli olduktan sonra çalışma durumuna göre emeklilik doyum düzeyi farklılaşır.
- Emekli olduktan sonra çalışma durumuna göre kaygı ve depresyon düzeyi farklılaşır.
- Emekli olduktan sonra çalışma durumuna göre yaşam doyum düzeyi farklılaşır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada, emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörler incelenmiştir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde emekli bireylerde emeklilik doyumunu etkileyen faktörler ile ilgili sınırlı sayıda çalışmalar bulunmuştur. KKTC'de yapılan bu araştırmanın ileri çalışmalar için veri sağlayacağına, emekli danışanları olan psikoterapistlere yol gösterici olacağına ve emeklilerle ilgili yapılacak çalışmalar için bir kaynak gösterilerek katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma KKTC Lefkoşa ilçesiyle sınırlıdır.
- Araştırmada amaca dönük örneklem kullanılmıştır. Bu yüzden sonuçlar tüm nüfusa genelleştirilemez.
- Araştırmada katılımcılara öz değerlendirme ölçekleri sunulmuştur, klinik değerlendirme yapılmamıştır.
- Bu araştırmanın katılımcıları sadece Lefkoşa'da bulunan 45-65 yaş arasında bulunan emekli bireylerden oluşmaktadır.
- Araştırma kapsamında incelenen bireylerin emeklilik doyum düzeyi ölçüm aracı olan EDE, doyum düzeyi ölçüm aracı olan YDÖ ve bireylerin genel sağlık durum düzeyi ölçüm aracı olan GSA-12 ile sınırlı kalmıştır.

1.5 Araştırmanın Tanımları

Emeklilik: Yasalara bağlı olacak şekilde belirli bir zaman çalıştıktan sonra kişinin iş ile ilgisinin kesilmesi ve kendisine aylık bağlanmasıyla başlayan yeni bir dönemdir (Çankırılı, 2012).

Doyum: Bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir şekilde tüm hayatını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Yiğit, Dilmaç ve Deniz, 2011).

Yaşam Doyumu: Bireylerin beklentilerini ve gerçek durumu kıyaslamasıyla ortaya çıkan sonucu ifade eder (Yiğit, Dilmaç ve Deniz, 2011).

Fiziksel Sağlık: Fiziksel sağlık kavramında kendine bakım, fiziksel etkinlikler gibi kavramlar önem kazanmaktadır (Okyayuz, 2000).

Ruh Sağlığı: Bireyin sahip olduğu tüm gücünü verimli şekilde kullanması ve çevresine yönelik etkili şekilde uyum sağlaması durumudur (Bakırcioğlu, 2013).

2.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Emeklilik

Emeklilik kavramı ilk kez sanayi devrimi sonrası kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram bir mesleğe uzun yıllar emek vermiş kişinin, bu mesleği devam ettiremeyecek hale gelince iş hayatından kendini çekmesi, önceden çalışarak elde ettiği bir nevi ödül niteliğini taşıyan aylık gelire bağlanması ve 'emekli' bir kişi olarak bundan sonraki yaşamını çalışmak zorunda kalmadan devam ettirebileceği anlamına gelmektedir (Şen, 2015). Emeklilik ; yasalara bağlı olacak şekilde belirli bir zaman çalıştıktan sonra kişinin iş ile ilgisinin kesilmesi ve kendisine aylık bağlanmasıyla başlayan yeni bir dönemdir (Çankırlı, 2012).

Gordon ve Blinder (1980) gibi araştırmacılar emekliliği 'para için harcanan sıfır çalışma saati' olarak tanımlamışlardır. Williamson, Rinehart ve Blank (1993) ise emekliliği 'iş hayatından çekilme' şeklinde açıklamayı tercih etmişlerdir (Akt. Tanğ, 2013). Başar ve Ulutaş'a (2015) göre emeklilik, belli bir görev süresini doldurmuş yada belli bir yaşa gelmiş bulunan bir çalışanın, çalışan statüsünden çıkıp emeklilik statüsüne girmesi halini ifade eder. Han ve Moen (1999) ise emekliliği, bireyin mesleği ile tamamıyla meşgul olmadığı, serbest zaman etkinliklerine ve toplumsal gruplara gönüllü olarak katıldığı normatif bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Emeklilik bir dönüm noktasıdır ve ileri yetişkinliğe geçişi ifade eder (Arpacı, 2014). Bu dönemle birlikte bireylerin yaşamlarında radikal değişimler ortaya çıkmaktadır (Aytaç, 2017). Emeklilik kavramının; demografik faktörler, sosyal

psikolojik faktörler, ekonomik ve sosyal yapıya ilişkin faktörlere bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür (Çakır, 2011).

Emekliliğin birey için kazanılan yeni bir toplumsal statü olduğunu unutmamak gerekir. Çünkü emekli olan birey iş hayatındaki rolü ve statüsünü kaybederken, yerine yeni roller ve statüler kazanır (Günay, 2013). Bireyin emeklilikle birlikte önceki yaşamına kıyasla hayatında daha fazla kontrol kazandığı da görülmektedir (Hartnell, 2000).

Emeklilik kararının verilmesinde beş faktör etkili olmaktadır bunlar ; çalışma şartları, gelir, sağlık, işin anlamı ve aile ile ilgili sorumluluklardır (Çankırılı, 2012). Ek olarak ilerleyen yaş ve buna bağlı olarak performans düşüklüğünün de kararın verilmesinde etkili olduğu söylenebilir (Uyral, 2017).

Emeklilik kavramı bazı bireyler için mutlu son ve özgürlük anlamını taşıırken, bazı bireyler için bitişi ifade eder (Günay, 2013). Emekli olan bireyi muhakkak üretmeye ve hayal kurmaya devam etmesi için desteklemek gerekir (Hofman, 2012).

Emeklilik öncesinde bireyin geliri yüksekken emekli olduktan sonra gelirden düşüş görülebilir bunun nedenleri olarak emekliliğe dair plan yapmama, olumlu bir tutum geliştirmeme, birikim ve tasarruf yapmama gibi durumlar sayılabilir (Öztop, 2010). Emeklilik döneminde bireyin az gelire sahip olması; öz saygı ve statünün yitirilmesine, başka bireylerle iletişimin azalmasına yol açabilir (Çakır, 2011).

Emeklilik yaşının belirlenmesinde objektif ölçüler yoktur. Çalışma şartları ve ortalama hayatta kalma süresi gibi faktörler emeklilik yaşının belirlenmesinde önemli yer tutar (Erol, 2011). Genel olarak kültürler arası farklılık göstermesine rağmen emeklilik dönemi ve emekliye çıkma yaşı 45-65 yaş arası olarak bilinmektedir (Çankırılı, 2012).

2.1.1 Emeklilik Çeşitleri

Emeklilik; zamana, tercihe ve çalışma durumuna göre 3 farklı kategoriye ayrılmaktadır. Zamana göre emeklilik; burada önemli olan bireyin yaşı ve kıdemidir. Zamana göre emeklilik kendi içinde erken emeklilik ve zamanında

emeklilik olacak şekilde ikiye ayrılmaktadır. Erken emeklilik, özendirici ve zorlayıcı bir şekilde ortaya çıkabilir, esas olan koşulu yasaların çerçevesinde belirlenmiş olmasıdır. Erken emeklilikte, emekli olmak için bireyin önceden belirlenmiş kronolojik yaşı beklemesine gerek duyulmaz. Zamanında emeklilikte ise; tam tersi, bireyin yasalar çerçevesinde önceden belirlenmiş kronolojik yaşa ulaşması ve bu çerçeveye bağlı şekilde emekli olmasıdır (Şen, 2015).

Tercihe göre emeklilik; tercihe göre emeklilik gönüllü ve gönülsüz emeklilik olarak kendi içinde ikiye ayrılır. Gönüllü emeklilikte; birey kendi özgür iradesiyle, arzusu ve isteğiyle emekli olur. Gönülsüz emeklilikte ise; bireyin arzu ve isteği dışında, zorlayıcı sebeplere veya yasal yollara bağlı olarak birey emekli olur (Şen, 2015).

Çalışma durumuna göre emeklilik; çalışma durumuna göre emeklilik kendi içinde kısmi emeklilik ve tam zamanında emeklilik olacak şekilde ikiye ayrılır. Kısmi emeklilikte; birey çalışma hayatından hemen kopmaz ve emekliliğe geçiş dönemini adım, adım gerçekleştirir. Tam zamanlı emeklilikte; birey çalışma yaşamından elini çeker ve çalışma hayatının dışına çıkar (Şen, 2015).

2.1.2 Emeklilik Evreleri

Atchley (1989) emeklilik sürecini beş ayrı evreye ayırarak açıklamıştır. İlk evre olan balayı evresinde, yeni emekli olan bireylerin bu döneme ilişkin yaptıkları planları hayata geçirdikleri, kendilerini enerjik, mutlu ve sağlıklı hissettikleri evredir. Balayı evresi maddiyata dayandığı için her birey bu evreyi yaşayamaz ve doğrudan ikinci evre olan düş kırıklığı evresinde geçiş yapar. Bu evrede emekli bireyde bunalım, sıkıntı belirtileri görülmektedir (Akt.İpek,2017). Düş kırıklığı evresinde, bireyin kendini boşluğa düşmüş hissettiği de unutulmamalıdır (Şen,2015). Üçüncü evre olan yeniden uyum evresinde birey önceliklerini tekrardan düzene koymaya yönelir ve karşılaştığı sınırlamaları kabullenmek durumunda kalır. Denge evresi olan dördüncü evrede önceki evrede gerçekleşen kabullenme ile birlikte, bireyde rahatlama ve emekliliğe olan bakış açısının daha gerçekçi olduğu görülmektedir. Beşinci evre olan sonlanma evresindeyse bireyde ağır kronik hastalıkların veya ölümün beklendiği gözlenmektedir (İpek, 2017).

2.1.3 Emekliliğin Boyutları

Emekliliğin boyutları; hukuki, ekonomik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal olacak şekilde kendi içinde beşe ayrılmaktadır. Hukuki boyut; çalışan bireylerin emekli olabilme hakkına, ekonomik boyut; emeklilik ikramiyesi ve her ay ödenen emekli aylığına, fizyolojik boyut; fiziki güç kaybına ve sağlık problemlerine, psikolojik boyut; bireyin saygınlık ve statü kaybıyla karşı karşıya geleceği uyum sorununa, sosyal boyut ise; kişinin sosyal çevresiyle ve ilişkilerinde var olan değişikliğe vurgu yapmaktadır (İpek,2017).

Ek olarak fizyolojik boyutun yaşlanmayı da beraberinde getirdiğini ve bunun sonucunda emekli bireyin ruhsal yapısını ve fizyolojik gücünü yavaş yavaş kaybetmeye başladığını söylemek mümkündür ayrıca emekli olan bireyin psikolojik boyutta çalışırken kazandığı toplumsal ve ekonomik değeri olan işini kaybedince, değersizlik duygusunu yaşamaya başladığı görülmektedir (Ünsal ve ark., 2017).

2.1.4 Emeklilikte Kuramsal Yaklaşımlar

Emeklilikten söz ederken beş farklı kuramsal yaklaşıma da değinmek gerekir. Birinci yaklaşım rasyonel ekonomik yaklaşımdır, burada çalışmanın birey için en temel motivasyon kaynağı olduğunu, bu sebeple hobi ve gönüllü faaliyetlere yönlendirilmesi gerektiğini savunur (İpek, 2017). İkinci yaklaşım sosyal yaklaşımdır, burada bir gruba ait olma, bireyin başkaları tarafından değer görme yoluyla motive olduğuna vurgu yaparak emekliliği bu yönden inceler (Şen, 2015). Üçüncü yaklaşım olan hümanist varoluşçu yaklaşımda ise emekli birey kendini bilinçlendirir ve yapabileceklerinin farkına varır. Hümanist varoluşçu yaklaşımın yaşam boyu öğrenmeye vurgu yaptığını da unutmamak gerekir. Dördüncü yaklaşım sistematik yaklaşımdır, burada emeklilikte asıl ele alınması gereken noktanın bireysel farklılıklar olduğunu ve bu dönemin bireye özgü olduğuna yönelik dikkat çeker. Son evre olan kriz yaklaşım ise emeklilikle birlikte kişilerin kayıplarına odaklanır ve bu kayıpların giderilmesi gerektiğini savunur (İpek, 2017).

2.1.5 Emekliliğe Bakışı Etkileyen Faktörler

Emekliliğe bakışı etkileyen faktörler kendi içinde cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve eşin emekliliği olacak şekilde üçe ayrılır (Çakır, 2011).

Cinsiyet ; emeklilik tecrübeleri kadın ve erkekler açısından değişik içerik ve niteliklere sahiptir. Çalışma hayatındaki tecrübeler, genel hayata dair deneyimler ve toplumsal cinsiyet algısı kadınların uyum evrelerini ve emekliliğe bakış açılarını erkeklerinkinden farklı kılmaktadır. Kadınlarda küçük, büyük aile bireyi bakımlarını üstlenme nedeniyle emekli olma durumu, erkeklere nazaran daha fazla rastlanan bir durumdur. Eğer kadın böyle bir durumda gönüllü değil de, zorunlu işi bırakıyorsa emekliliğinde uyum sorunları, mutsuzluk, moral ve yaşam doyumunda azalma görülebilir (Çakır, 2011).

Eğitim düzeyi ; araştırmalara bakıldığında gönüllü emekli olan bireylerin diğerlerine göre eğitim düzeylerinin daha yüksek olduğu, daha üstün bir gelire sahip oldukları, profesyonel işlerden emekli oldukları bulgularına ulaşılmıştır (Çakır, 2011). Ayrıca yapılan başka bir araştırmada gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan emekli bireyin diğer bireylere nazaran mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Aytaç, 2017).

Medeni durum ve eşin emekliliği ; eşleri emekli olduktan sonra emeklilik kararı alma eğilimi kadınlarda daha fazla görülen bir durumdur. Yapılan birçok araştırmada bu durum ispatlanmıştır. Aynı araştırmaların sonuçlarına bakıldığında kadınların erkekler tarafından emeklilik zamanı açısından yönlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedeni olarak ; gelir farklılığı, erkeğin evde yalnız kalmaktan hoşlanmaması gibi faktörlerin olduğu düşünülmektedir (Çakır, 2011).

2.1.6 Emekliliğe Uyum Sağlama Süreci

Bu süreç içerisinde bireyin emeklilikte karşılaştığı sorunlara yönelik gösterdiği uyumda, bireyin kişilik özellikleri büyük önem taşır. Emekliliğe uyum sağlama süreci bireyin kişisel özelliklerine göre olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılır (Şen,2015).

Olumlu yaklaşanlar kendi içerisinde olgun tip ve salıncaklı sandalye tip olarak ikiye ayrılır. Olgun tip grubundaki birey kendini gerçekçi bir şekilde kabul eder, yaşlılığa kolay adapte olur, etkinliklerde ve kişisel ilişkilerinde herhangi bir sorun yaşamaz. Salıncaklı sandalye tip grubunda yer alan birey çalışma hayatının verdiği sorumluluktan kurtulmanın mutluluğuyla aktif bir yaşam yerine pasif hayatı seçerek köşesine çekilmeyi tercih eder. Olumsuz yaklaşarlarsa kendi içerisinde kızgın tip ve kendinden nefret eden tip olarak ikiye ayrılır. Kızgın tip grubunda yer alan bireyi; yaşlılıkla özdeşleşmeyen, önceki hedeflerine ulaşamadığından dolayı öfkeli ve hayallerini hayata geçiremediği için başkalarını suçlayan kişi olarak tanımlamak mümkündür. Kendinden nefret eden tip grubundaki yer alan bireyi ise; geçmişine baktığında da sadece başarısızlık ve hayal kırıklığı gören, öfkesini kendi içinde yaşayan, kendini suçlayan, değersizlik hissi yaşayan ve yaşlandıkça depresiflik düzeyi artan kişi olarak tanımlanabilir (Şen, 2015).

Emekliliğin genel olarak olumlu yanlarına bakıldığında; bireyin yeni bir kariyere başlama şansının olduğunu, eski dostlukları yeniden keşfedebileceğini ve çalışma hayatına kıyasla şimdiki aktivite çeşitlerinde artış olabileceği gözlemlenir (Cerexhe, 2000). Ayrıca bireyin çalışma hayatında yeterince zaman ayıramadığı uykuya, zamana, bedensel forma ve yakınlarına yeniden kavuştuğu söylenebilir (Hofman, 2012).

Emekliliği olumsuz algılayan bireylerde faydasızlık hissi ile birlikte ölme arzusu ortaya çıkabilir (Demirbilek, 2007). Bununla birlikte derin anlam kayıpları, kimlik ve ait olma duygularında eksilmeler gözlemlenebilir (Şentürk, 2018). Ayrıca aile ilişkilerinin bozulması, gelirin azalması gibi fizyolojik, psikolojik ve ekonomik sorunlar görülebilir (Günay, 2013). Aynı zamanda üretim gücünün kaybı da emekli bireyi olumsuz olarak etkilemektedir (Öztürk ve Hazer, 2017). Emekliliği olumsuz algılayan bireyde suçluluk, depresyon, alınganlık, bencillik, çevreden kendini soyutlama ve bunaltı görülebilir (Sağır, 2013). Ek olarak fiziksel ve duygusal tükenme, rollerin kaybı ve rolsüz rolü oynamak gibi faktörlerin emekliliği olumsuz algılamasına sebep olduğu söylenebilir (Öz, 2002). Çalışma hayatına bakıldığında ise, iş arkadaşlarıyla arasına mesafe girmesi ve mesleki kimliğinden kopacak olması bireyin emekliliği olumsuz algılamasına neden olabilir (Sığın, 2016).

Sonuç olarak emekli olan bireyin sağlıklı, iyi eğitilmiş, yeterli gelire sahip, aktif, aile ve arkadaşlardan oluşan geniş bir sosyal çevreye sahip olması, emekli olmadan öncede yaşamından zevk alması gibi faktörlerin bireyin emekliliğe uyumu üzerinde olumlu bir şekilde etki ettiği görülmüştür. Sağlığı zayıf, yeterli gelire sahip olmayan, eşin kaybı gibi faktörler ise bireyin emekliliğe uyumu üzerinde olumsuz bir etki yarattığı tespit edilmiştir (Santrock, 2014).

2.1.7 Çalışmayı Tercih Eden Emekli Bireyler

Çalışma, yaşamın devamlılığını sağlayan sosyal bir faaliyet olarak, geçmiş insanlığın var olduğu zamana kadar dayanan, insan yaşamının en merkezi alanlarından bir tanesidir (Keser, 2005). Çalışma hayatı bireyin yaşamının büyük bir bölümünde yer almakta ve kişisel değer sembolü olarak değerlendirilmektedir (Ören ve Yüksel, 2012). Birey için çalışmanın tek amacı yaşamını sürdürebilecek kadar gelir elde etmesi değildir ek olarak statü, kimlik, saygınlık ve belirli bir çevreye sahip olma duygularının da etkisi olduğunu unutmamak gerekir (Başdoğan, 2015).

Bireylerin emekli olduktan sonra çalışmaya devam etmelerine neden olan faktörler arasında; emekli maaşları, erken emeklilik, çalışma gücünün henüz yitilmemiş olması, bireyin psikolojik durumu ve işverenlerin tecrübeli eleman arayışı gösterilebilir (Oral, 2008). Emekli olduktan sonra boş kalma durumu, bireyde toplumsal rol kaybına neden olmaktadır. Bu kayıp sonucu ortaya çıkan psikolojik faktörler emekli bireyleri yeniden çalışma hayatına yönlendirir (Cerev, 2017). Feldman ve Fehr, emekliliğin çalışma hayatının sonu olmadığını ve bireylerin istekleri doğrultusunda köprü işlerde çalışmaya karar verdiklerini belirtmişlerdir (Akt.Testik ve ark, 2014).

Rutin işlerde çalışan, işini hevesli yapmayan, yalnızca gündelik ihtiyaçlarını karşılamak için para kazanma amacıyla olan bireyler emekli olmayı tercih ederken, performansları ile sık ödüller alan profesyoneller emekliliği erteleyerek, çalışmaya devam etmektedirler (Çankırılı, 2012). Düşük statü sahibi emekli bireyler ekonomik şartlardan dolayı, yüksek statülü emekli bireyler ise iş tatmini açısından çalışmaya devam ettiklerini söylemek mümkündür (Demirbilek, 2007).

Yaşlı erkeklerle yapılan ulusal boylamsal bir çalışmada, işe güçlü bir şekilde bağlanmak, sağlıklı olmak, emekliliği sevmemek gibi faktörlerin emekli olan bireyi tekrar çalışma hayatına ittiği tespit edilmiştir (Santrock, 2014).

2.2 Yaşam Doyumu

Doyum, bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir şekilde tüm hayatını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Yaşam doyumu ise, bireylerin beklentilerini ve gerçek durumu kıyaslamasıyla ortaya çıkan sonucu ifade eder (Yiğit ve ark., 2011).

Gül (2018) yaşam doyumu kavramını bireylerin hayata yönelik hem objektif hem de sübjektif olarak göstermiş oldukları tepkileri ve bireysel tutumları ile çalışma zamanı dışındaki tepkileri olarak tanımlamayı tercih etmiştir. Avşaroğlu ve ark. (2005) ise yaşam doyumu kavramını bireylerin yaşam örüntüleri ve kendi yaşam standartlarıyla bağlantılı süreçlerin bütünü olduğunu ifade etmişlerdir.

Yaşam doyumu; bir vaziyete özgü değil, tüm yaşama ilişkin olumlu duyguların artışıdır (İlbay ve ark.,2016). Ayrıca, kişinin kendi hayatını çeşitli ölçütlere göre yargılamasına dayanan bilişsel bir değerlendirmedir (Özgür ve ark., 2010). Aynı zamanda mutluluğun bilişsel yönünü meydana getirir (Gündoğar ve ark., 2007). Yaşam doyumu üç bölümden oluşmaktadır. Birincisi, kişinin yaşamını dış ölçütlerle karşılaştırarak iyi oluş hali olarak tanımlanır. İkincisi, kendi hayatını yargılamasını oluşturduğu duygu halidir. Üçüncü ise günlük ilişkilerin oluşturduğu memnuniyet halidir (Yılmaz ve Altınok, 2009).

Yaşam doyumuyla cinsiyet, yaş, din, ırk, çalışma ve iş koşulları, eğitim seviyesi, gelir seviyesi, evlilik ve aile yaşamı, toplumsal yaşam, kişilik özellikleri ve biyolojik etkenlerin bağlantılı olduğu söylenebilir (Akandere ve ark., 2009). Ayrıca bireyin mutluluğu, yaşam kalitesi, bağımsızlığı ve sorumlulukları yerine getirebilmesinde etkili rol oynamaktadır (İlbay ve ark., 2016). Ek olarak çalışma hayatının da yaşam doyumunda büyük rol oynadığını belirtmek gerekir. Dolayısıyla çalışma hayatından alınan doyumla yaşam doyumu arasında ilişki olduğunu söylemek mümkündür (Akgündüz, 2013).

Yaşam doyumu büyük oranda duygusal temele dayanan bir kavramdır. Bir kişinin yaşamını ideal olarak değerlendirmesiyle ortaya çıkan bir durumu ya da sonucu ifade etmektedir. Aynı zamanda bireyin mutluluğunu ve kaliteli yaşamını da yansıtmaktadır (Çevik ve Korkmaz, 2014). Ayrıca yaşam doyumu önemli davranışsal ürünlerin ortaya çıkmasında kritik önem taşımaktadır (Önder ve Yılmaz, 2012). Ek olarak yaşam doyumu yerine sübjektif iyi oluş kavramı da kullanılabilir (Akandere ve ark., 2009).

Neugarten (1961)'e göre yaşam doyumu yüksek olan emeklilerin, günlük yaşamdaki aktivitelerden keyif alması, yaşamının anlam taşıması, yaşamıyla ilgili hedeflerinin olması ve geçmiş yaşamının sorumluluğunu kabul etmesi, geçmişten bugüne kadar olan hedeflerine ulaştığı inancına sahip olması, kendisini olumlu bir "ben" olacak şekilde algılaması, şimdiki yaşamında güçsüzlükleri ne olursa olsun kendini değerli bir birey olarak algılaması, yaşama karşı genel olarak iyimser bir tutum içerisinde olması beklenmektedir (Akt.Çakır, 2011).

Emeklilerin yaşam doyumlarının yükselmesi için ; işe yaradığı duygusu kazandırabilir, çevresiyle işbirliği içinde olması sağlanabilir, yaşamı olumlu yönleriyle görmesi gibi öneriler verilebilir (Özer ve Karabulut, 2003). Ayrıca yaşam doyumunun artması ile birlikte paralel olarak bireyin hayata karşı bağlanmasını da arttırdığını unutmamak gerekir (İlbağ ve ark, 2016). Ek olarak emekli bireylerin yaşam doyumunu etkileyen diğer bir faktörün sosyal destek ihtiyaçları olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü bireyin bu dönemde akraba, aile ve arkadaşlarından oluşturduğu sosyal ağ ile hem psikolojik hem de fiziksel sağlığı olumlu açıdan etkilenir (Boylu ve Günay, 2018).

Emeklilikte yaşam doyumunu düşüren faktörler arasında ise; ekonomik sıkıntılarla karşılaşma, sık stres yaşama durumu, her zamankinden fazla çaresizlik duygularına kapılma ve kaygılı hissetme durumu yer almaktadır (Eryılmaz ve Mutlu, 2017). Ek olarak sağlık sorunlarının da etkili olduğu söylenebilir (Testik ve ark., 2014). Ayrıca otorite, saygınlık ve üretkenlikle birlikte rol kayıpları ve ekonomik yetersizliklerde doyumu azaltan faktörler arasında yer almaktadır (Salman, 2004). Ek olarak bireyin toplumdaki

sağladığı statüsündeki rol kaybı da bireyi olumsuz etkileyerek yaşam doyumunun düşmesine neden olabilir (Koç, 2004).

Iwatsuba ve arkadaşları (1987-1988) Paris'te yaşayan, kadın ve erkek emeklilerin yaşam doyumlarını incelemişlerdir. Çalışmanın sonunda yaşam doyumunun işsizlik, ailevi faktörler, fiziksel ve ruhsal durumlar gibi faktörlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Karataş'ın (1988) huzurevinde gerçekleştirdiği bir araştırmada ise yaşın yaşam doyumunu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Genel olarak yapılan diğer araştırmalara bakıldığında yaşam doyumunun cinsiyet, yaş, eğitim, çalışma, din, evlilik ve aile gibi sosyodemografik faktörlerden etkilendiği görülmüştür. Ek olarak gelir düzeyi, yaşam olayları ve aktivitelerinde yaşam doyumunu etkilediği tespit edilmiştir (Akt.Özer ve Karabulut, 2003).

Diener (1999) emeklilik doyumunu ile yaşam doyumunu arasında olan anlamlı pozitif düzeydeki ilişkiyi ortaya koymuştur. Diğer bir çalışma ise emeklilik sürecinin yaşam doyumunu üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak, emeklilik ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin çok yönlü olduğu söylenebilir (Akt.Bozoğlan, 2015).

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Lefkoşa bölgesinde yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılan nicel ve tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmada ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Lefkoşa ilçesinde yer alan Kıbrıs Türk emekliler derneği ve Kıbrıs Türk polis emekliler derneğinde bulunan emekli bireylerle birlikte Lefkoşa bölgesinde yaşayan emekli bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme, 22 Ekim-22 Aralık 2018 tarihleri arasında Lefkoşa bölgesinde yaşayan 45-65 yaş ve üzeri 211 gönüllü olarak kabul edilen emekli bireyden oluşmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama amacıyla anket kullanılmıştır. Bu çalışmada yer alan veri toplama araçları Kişisel Bilgi Formu, Emeklilik Doyum Envanteri (EDE), Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) ve Genel Sağlık Anketi-12 (GSA-12) kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Emeklilik ile ilgili olduğu düşünülen katılımcının cinsiyeti, yaşı, nerede yaşadığı, medeni hali, kiminle yaşadığı, eğitim durumu, mesleği, kaç senedir emekli olduğu, nereden emekli olduğu, şu an ki çalışma durumu, gelir getiren bir uğraşı olduğu, eve gelen ortalama aylık gelir miktarı ile ilgili sorular araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

3.3.2 Emeklilik Doyum Envanteri (EDE)

Floyd ve arkadaşları tarafından geliştirilen 51 maddelik emeklilik doyum envanteri, Bozoğlan tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak Türkçeye uyarlanmış bu çalışmada 43 maddelik versiyonu kullanılmıştır. Ölçekte ; 1.,2.,3.,16.,28.,29.,30.,31.,32.,43. maddeler tek tek değerlendirilir. 4 ile 15. maddeler emekli olma nedenini ortaya koyan ölçek kısmıdır ve 1 (çok önemsiz) ve 6 (çok önemli) arasında puanlanmaktadır. Bu ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır: 4 ve 5. maddeler sağlık şartlarını, 7,8,9,10 ve 11. maddeler işveren baskısını, 6,11 ve 12. maddeler ilgi ve hobileri, 13,14 ve 15. maddeler ise stres nedeniyle emekli olma alt boyutunu temsil etmektedir. 16. madde açık uçlu bir soru olup, diğer sebepleri sormaktadır ve danışma sürecine yönelik olarak eklenmiştir. 17-28. maddeler emeklilik dönemi doyum düzeyini ölçen ölçektir ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt maddeler 0 (bu soru uygun değil) ve 6 (çok memnun) arasında puanlanmaktadır. Toplam puanın yüksekliği doyumun yüksek olduğunu göstermektedir. 17 ve 24 arasındaki maddeler sağlık, aktivite, evlilik ve ev ile ilgili doyum ve 25, 26 ve 27. maddeler ise kamu hizmetleri ve kaynakları ile ilgili doyum düzeyini ölçmektedir. 33., 42. maddeler ve arasında kalan maddeler emeklilik doyumunu arttıran etkenleri ortaya koyan 3 alt boyuttan oluşan bir ölçektir ve 1 (önemsiz) ve 4 (çok önemli) arasında puanlanmaktadır. 33, 34 ve 36. maddeler özgürlük ve kontrol alt boyutunu, 38. ve 41. maddeler düşük stres düzeyini gösteren alt boyutu, 35,37,39,40 ve 42. maddeler sosyal aktivite düzeyini ait alt boyutu oluşturmaktadır. Ölçeğin orjinal geçerlilik ve güvenirliğine bakıldığında iki testin güvenirlik korelasyonları, çoklu-madde ölçekleri için 0.68, tek-madde derecelendirmeleri içinde 0.62 olduğu saptanmıştır. Bozoğlan tarafından yapılan geçerlilik ve güvenirlik çalışmasına

bakıldığında iki testin güvenilirlik korelasyonları, çoklu-madde ölçekleri için 0.70, tek-madde derecelendirmeleri içinde 0.71 olduğu saptanmıştır.

3.3.3 Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin 1985 yılında yaşam doyumunu incelemek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmiştir. Yaşam doyumunu ölçeği tek boyutlu ve 5 maddelik bir ölçme aracıdır. Bireyin kendi yaşamını genel olarak nasıl değerlendirdiğini yansıtan ölçek, algılanan genel yaşam doyumunu ölçmektedir. Beş olumlu maddesi bulunan ölçeğin maddeleri yedili Likert tipine dayalı olarak yanıtlanmaktadır. Her bir madde 7'li derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: Kesinlikle Katılmıyorum – 7: Tamamen Katılıyorum) göre değerlendirilmektedir. İlgili ölçek daha önce de Köker tarafından Türkçeye uyarlanmış ve 7'li derecelendirme olarak Türkiye'de değişik araştırmacılar tarafından kullanılmıştır. Her bir maddeden alınan puanlar 1 ile 7, toplam puan ise 1-35 arasında değişebilmektedir. Yaşam Doyumu ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 35, en düşük puan ise 5'tir. Ölçekten alınan en yüksek puan memnuniyetin derecesinin yükseldiğini, alınan düşük puanda memnuniyet derecesinin düşüklüğünü göstermektedir. Ölçeğin orjinal geçerliliğine bakıldığında iki hafta arayla test-tekrar test korelasyon katsayısı 0.82, katsayısı alfa 0.87 bulunmuştur. Dağlı ve Baysal ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı 0,88 ve test- tekrar test güvenilirliği ise 0,97 olarak saptamıştır.

3.3.4 Genel Sağlık Anketi-12 (GSA-12)

David Goldberg tarafından toplumda sık rastlanan, akut ruhsal rahatsızlıkları yakalamak amacıyla geliştirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan GSA12'de 12 soru vardır. Her soru son birkaç haftadaki belirtileri sorgular ve dörder şıklıdır ; hiç çekmiyorum, her zamanki kadar, her zamankinden sık, çok sık.. gibi. Genel sağlık anketinin rapor edilen Cronbach alfa katsayısı 0.82 ile 0.86 aralığındadır. Genel Sağlık Anketi'nin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması 1996 yılında Cengiz Kılıç tarafından yapılmıştır. GSA12 için iç tutarlılık katsayısı 0.78, test-tekrar test korelasyonu 0.84, iki yarım güvenilirliği 0.81 bulunmuştur. GSA-12'nin puanlanmasında iki yöntem kullanılmaktadır. Birinci

puanlamada, toplam puanın ilk 2 sütuna 0, son iki sütuna 1 puan vererek hesaplanması şeklinde yaygın bir uygulama vardır, David Goldberg bu puanlamaya GHQ adını vermiştir. GHQ tipi puanlamanın kullanıldığı geçerlilik araştırmalarında uygun kesme noktasının GSA 12 için 1 ve 2 puan arası olduğu gösterilmiştir. GHQ puanlanmasında alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 12'dir. Ölçekten 2'den az puan alanlar düşük, 2-3 arası puan alanlar orta, 4 ve daha fazla puan alanlar yüksek puanlı olarak gruplanmaktadır. Likert tipi ölçek olan ikinci puanlamada 0-1-2-3 şeklinde puanlanmaktadır. Likert tipi puanlamada alınabilecek en düşük puan 0 ve yüksek puan 36'dır. Ölçekten yüksek ve orta puan alanlar, psikolojik ve fiziksel bozukluk yönünden değerlendirilir. Ayrıca alınan puanların yüksek olması bireylerin ruhsal sorunlarının görülme oranları açısından arttığını göstermektedir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanma aşaması Lefkoşa bölgesi genelinde ve emekliler derneğindeki emekli bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları yani ölçekler gönüllük esas alınarak katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcı kişiler yapılacak araştırmanın kapsamı hakkında bilgilendirilmiş ve araştırmaya katılmalarına dair onamları alınmıştır. Aydınlatılmış Onam Formu Ek 4'te sunulmuştur. Veri toplama öncesinde araştırmacı katılımcı kişilere kendini tanıtarak araştırmanın amacı ve kullanılacak ölçeklerin nasıl cevaplanacağı hakkında bilgilendirmiş ve bireylerin uygulama ile ilgili sorularını yanıtlamıştır. Sözlü bilgilendirmenin yanı sıra katılımcı kişilere "Bilgilendirme Formu" da verilmiştir. Bilgilendirme Formu Ek 5'te yer almaktadır. Katılımcılara verdikleri bilgilerin gizli tutulacağı konusunda ve araştırmada herhangi bir bireysel değerlendirme yapılmayacağı ve toplanan verilerin sadece bu araştırma için kullanılacağı konusunda açıklama yapılarak sorulara içten ve doğru yanıtlar vermeleri istenmiştir. Ölçekler standart bir şekilde dizilmiş olup en başta Kişisel Bilgi Formu olmak üzere sırasıyla EDE ve YDÖ ve GSA-12 katılımcılara uygulanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin istatistiki açıdan analiz edilmesinde S.P.S.S 21.0 paket programından yararlanılmıştır.

Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ait frekans analizi sonuçları ve EDE, YDÖ ve GSA-12 puanlarına dair betimsel (tanımlayıcı) istatistikler verilmiştir.

Katılımcıların tanıcı özelliklerine göre EDE, YDÖ ve GSA-12 puanlarının karşılaştırılmasında nonparametrik (parametrik olmayan) testler kullanılmıştır. Nonparametrik hipotez testlerinin tercih edilme sebebi; Shapiro-Wilk testi sonucunda ölçek puanlarının normal dağılım göstermemesidir. Katılımcıların cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, medeni durumları ve ek bir işte çalışma durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimleri arasındaki farklılığa ki-kare testi ile bakılmıştır. Olgularda cinsiyete göre YDÖ, GSA-12 ve EDE arasındaki farklılığa bakmak için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyleri ve medeni durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırması Kruskal-Wallis yöntemi ile yapılmıştır. Olguların eğitim düzeyleri ve medeni durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri arasındaki farklılığa Kruskal-Wallis testi ile bakılmıştır. Emekli bireylerin ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann-Whitney U yöntemi ile yapılmıştır. Katılımcıların emekli olduktan sonra ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri arasındaki farklılığa Mann-Whitney U testi ile bakılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre emeklilik doyumları, emeklilik nedenleri ve emekliliği arttıran etkenler arasındaki farklılığa Kruskal-Wallis testiyle bakılmıştır. Emeklilik doyumunu yordayan faktörler açısından çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. YDÖ, GSA-12, EDE ve emeklilik nedenleri arasındaki ilişki Spearman Korelasyon analizi kullanılarak yapılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tezin bu bölümünde Lefkoşa bölgesinde yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörler ve aralarındaki ilişki ile ilgili analiz bulguları yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

	Sayı(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	74	35,1
Erkek	137	64,9
Yaş		
45-65 yaş arası	109	51,7
65 ve üzeri	102	48,3
Ek İş		
Evet	40	19,0
Hayır	171	81,0
Medeni Durum		
Bekar	6	2,8
Evli	187	88,6
Dul	12	5,7
Boşanmış	6	2,8
Gelir Getiren Uğraş		
Bahçecilik	7	3,3
Hayvancılık	3	1,4
El işi vs.	5	2,4
Yok	196	92,9
Eğitim Düzeyi		
Okuryazar değil	1	,5
Okuryazar	2	,9
İlkokul	16	7,6
Ortaokul	22	10,4
Lise	106	50,2
Üniversite ve Üzeri	64	30,3
Aylık Gelir		
2.000 ve altı	5	2,4
2.001-5.000 arası	76	36,0
5.001-10.000 arası	94	44,5
10.001 ve üzeri	36	17,1

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen emekli katılımcıların %35.1'inin kadın, %64.9'unun erkek, %51.7'sinin 45-65 yaş arası, %48.3'ünün 65 yaş ve üzeri yaş grubuna mensup bireylerden oluştuğu, %19.0'nun ek bir işte çalıştığı, %81.0'nin ise çalışmadığı, %2.8'inin bekar, %88.6'sının evli, %5.7'sinin dul, %2.8'nin boşanmış olduğu saptanmıştır. Katılımcıların gelir getiren uğraşları incelendiğinde %3.3'ünün bahçecilik, %1.4'ünün hayvancılık, %2.4'ünün el işi ile uğraştığı ve %92.9'unun gelir getiren uğraşı olmadığı tespit edilmiştir. Emekli bireylerin eğitim düzeylerine bakıldığında %9'unun ilkokul ve altı, %10.4'ünün ortaokul, %50.2'sinin lise, %30.3'ünün üniversite ve üzeri mezun olduğu, aylık gelir miktarlarına bakıldığında ise, %2.4'ünün 2.000 ve altı, %36.0'sının 2.001-5.000 arası, %44.5'inin 5.001-10.000 arası, %17.1'inin 10.001 ve üzeri gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyete göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerin anlamlılık düzeyleri

	Kadın		Erkek		X ²	p
	n	%	n	%		
İş Tatmini						
Hiç değil	5	6,8	3	2,2	6,07	,193
Biraz değil	5	6,8	9	6,6		
Biraz tatmin edici	13	17,6	18	13,1		
Tatmin edici	36	48,6	62	45,3		
Çok tatmin edici	15	20,3	45	32,8		
Tahmini Memnuniyet Derecesi						
Memnun değil	13	17,6	9	6,6	7,62	,106
Biraz memnin değil	2	2,7	7	5,1		
Biraz memnun	10	13,5	28	20,4		
Memnun	36	48,6	66	48,2		
Çok memnun	13	17,6	27	19,7		
Yaşam arasındaki değişim						
Çok kötü	5	6,8	9	6,6	2,52	,640
Biraz kötü	6	8,1	13	9,5		
Biraz iyi	19	25,7	43	31,4		
Daha iyi	35	47,3	50	36,5		
Çok daha iyi	9	12,2	22	16,1		

*p ≤0,05

Tablo 2'de katılımcıların cinsiyete göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri ki-kare testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların cinsiyete göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki

değişimlerine bakıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 3. Katılımcıların eğitim durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri

	İlkokul ve altı		Ortaokul		Lise		Üniversite ve üzeri		X ²	p
	N	%	N	%	N	%	N	%		
İş Tatmini										
Hiç değil	1	5,3	2	9,1	3	2,8	2	3,1	29,62	,003*
Biraz değil	3	15,8	3	13,6	8	7,5	0	0,0		
Biraz tatmin edici	2	10,5	6	27,3	17	16,0	6	9,4		
Tatmin edici	8	42,1	6	27,3	58	54,7	26	40,6		
Çok tatmin edici	5	26,3	5	22,7	20	18,9	30	46,9		
Tahmini Memnuniyet Derecesi										
Memnun değil	0	0,0	2	9,1	12	11,3	8	12,5	27,42	,007*
Biraz memnun değil	4	21,1	1	4,5	1	0,9	3	4,7		
Biraz memnun	3	15,8	7	31,8	19	17,9	9	14,1		
Memnun	10	52,6	8	36,4	58	54,7	26	40,6		
Çok memnun	2	10,5	4	18,2	16	15,1	18	28,1		
Yaşam arasındaki değişim										
Çok kötü	2	10,5	1	4,5	8	7,5	3	4,7	11,205	,511
Biraz kötü	4	21,1	3	13,6	6	5,7	6	9,4		
Biraz iyi	5	26,3	6	27,3	34	32,1	17	26,6		
Daha iyi	7	36,8	11	50,0	42	36,9	25	39,1		
Çok daha iyi	1	5,3	1	4,5	16	15,1	13	20,3		

* $p \leq 0,05$

Tablo 3’de katılımcıların eğitim durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri ki-kare testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların eğitim düzeyleri ile iş tatminleri ve emeklilikten tahmini memnuniyet dereceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p \leq 0,05$). Emeklilikten önceki yaşam ile sonraki yaşam arasındaki değişim ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 4. Katılımcıların medeni durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri

	Bekar		Evli		Dul		Boşanmış		X ²	P
	N	%	N	%	N	%	N	%		
İş Tatmini										
Hiç değil	0	0,0	7	3,7	0	0,0	1	16,7	14,78	,253
Biraz değil	0	0,0	14	7,5	0	0,0	0	0,0		
Biraz tatmin edici	0	0,0	30	16,7	1	8,3	0	0,0		
Tatmin edici	2	33,3	84	44,9	7	58,3	5	83,3		
Çok tatmin edici	4	66,7	52	27,8	4	33,3	0	0,0		
Tahmini Memnuniyet Derecesi										
Memnun değil	1	16,7	18	9,6	1	8,3	2	33,3	9,207	,685
Biraz memnin değil	0	0,0	9	4,8	0	0,0	0	0,0		
Biraz memnun	1	16,7	34	18,2	1	8,3	2	33,3		
Memnun	2	33,3	90	48,1	8	66,7	2	33,3		
Çok memnun	2	33,3	36	19,3	2	16,7	0	0,0		
Yaşam arasındaki değişim										
Çok kötü	1	16,7	12	6,4	0	0,0	1	16,7	9,615	,650
Biraz kötü	0	0,0	16	8,6	2	16,7	1	16,7		
Biraz iyi	0	0,0	58	31,0	3	25,0	1	16,7		
Daha iyi	3	50,0	76	40,6	4	33,3	2	33,3		
Çok daha iyi	2	33,3	25	13,4	3	25,0	1	16,7		

*p ≤0,05

Tablo 4’de katılımcıların medeni durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri ki-kare testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların medeni durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlere bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 5. Katılımcıların ek bir işte çalışma durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri

	Çalışanlar		Çalışmayanlar		X ²	p
	n	%	n	%		
İş Tatmini						
Hiç değil	3	7,5	5	2,9	7,67	,104
Biraz değil	3	7,5	11	6,4		
Biraz tatmin edici	4	10,0	27	15,8		
Tatmin edici	24	60,0	74	43,3		
Çok tatmin edici	6	15,0	54	31,6		
Tahmini Memnuniyet Derecesi						
Memnun değil	4	10,0	18	10,5	3,83	,429
Biraz memnun değil	0	0,0	9	5,3		
Biraz memnun	5	12,5	33	19,3		
Memnun	23	57,5	79	46,2		
Çok memnun	8	20,0	32	18,7		
Yaşam arasındaki değişim						
Çok kötü	2	5,0	12	7,0	5,41	,247
Biraz kötü	1	2,5	18	10,5		
Biraz iyi	9	22,5	53	31,0		
Daha iyi	20	50,0	65	38,0		
Çok daha iyi	8	20,0	23	13,5		

*p ≤0,05

Tablo 5'te katılımcıların ek bir işte çalışma durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerinin anlamlılık düzeyleri ki-kare testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların ek bir işte çalışma durumlarına göre emekli olmadan önce iş tatminleri, emeklilikten tahmini memnuniyet ve emeklilik ile önceki yaşam arasındaki değişimlerde istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 6. *Olguların cinsiyete göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması*

		N	Sıra ort.	Z	P
YDÖ	Kadın	74	107,11		
	Erkek	137	105,40	-,194	,846
GSA-12	Kadın	74	115,88		
	Erkek	137	100,66	-1,743	,081
EDE	Kadın	74	86,45		
	Erkek	136	115,86	-3,354	,001*

*p ≤0,05

Tablo 6'da katılımcıların cinsiyetlerine göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann-Whitney U testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların cinsiyete göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puanlarının karşılaştırılmasına bakıldığında erkek bireylerde emeklilik doyumu kadın bireylere oranla daha yüksek bulunmuştur (p≤0,05). Katılımcıların cinsiyete göre YDÖ ve GSA-12 puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır (p>0,05).

Tablo 7. *Olguların eğitim düzeyine göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması*

	n	Sıra Ort.	SD	X ²	P
YDÖ					
İlkokul ve altı	19	93,45	3	15,224	,002*
Ortaokul	22	68,73			
Lise	106	104,63			
Üniversite ve üzeri	63	124,81			
GSA-12					
İlkokul ve altı	19	139,71	3	8,794	,002*
Ortaokul	22	110,32			
Lise	106	106,67			
Üniversite ve üzeri	63	93,40			
EDE					
İlkokul ve altı	19	75,76	3	9,864	,020*
Ortaokul	22	108,20			
Lise	106	100,56			
Üniversite ve üzeri	63	121,83			

*p ≤0,05

Tablo 7’de olguların eğitim düzeyine göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal-Wallis testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde, üniversite ve üzeri düzeyindeki katılımcıların yaşam doyumları ve emeklilik doyumları lise, ortaokul ve ilkokul düzeylerindeki katılımcılara göre daha yüksek oranda bulunmuştur ($p \leq 0,05$). Ayrıca üniversite ve üzeri mezun katılımcıların genel sağlık durumlarının lise, ortaokul ve ilkokul düzeylerindeki katılımcılara göre daha iyi oranda olduğu saptanmıştır ($p \leq 0,05$). EDE, YDÖ ve GSA-12’den alınan puanlarla lise, ortaokul, ilkokul ve altı eğitim düzeyine sahip bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 8. *Olguların medeni durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması*

	Medeni Durum	Sıra Ort.	SD	X ²	P	
YDÖ	Bekar	6	130,25	3	4,150	,246
	Evli	187	107,53			
	Dul	12	87,38			
	Boşanmış	6	71,25			
GSA-12	Bekar	6	100,00	3	3,913	,271
	Evli	187	104,47			
	Dul	12	138,71			
	Boşanmış	6	94,17			
EDE	Bekar	6	51,25	3	18,42	,000**
	Evli	186	111,93			
	Dul	12	60,42			
	Boşanmış	6	50,50			

* $p \leq 0,05$ ** $p < 0,001$

Tablo 8’de olguların medeni durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal-Wallis testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların medeni durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puanlarının karşılaştırılmasına bakıldığında evli bireylerde emeklilik doyumunu bekar, dul ve boşanmış bireylere oranla daha yüksek bulunmuştur ($p \leq 0,05$). Katılımcıların medeni durumlarına göre YDÖ ve GSA-12 puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 9. Emekli olduktan sonra ek bir işte çalışan ve çalışmayan katılımcıların YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması

		N	Sıra ort.	Z	P
YDÖ	Evet	40	119,16		
	Hayır	171	102,92	1,51	,129
GSA-12	Evet	40	88,84		
	Hayır	171	110,01	-1,99	,046*
EDE	Evet	40	124,15		
	Hayır	170	101,11	-2,15	,031*

*p ≤0,05

Tablo 9'da katılımcıların ek bir işte çalışma durumlarına göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann-Whitney U testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların ek bir işte çalışma durumuna göre YDÖ, GSA-12 ve EDE puanlarının karşılaştırılmasına bakıldığında çalışan katılımcıların genel sağlık durumlarının çalışmayan katılımcılara göre daha iyi olduğu tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Ayrıca çalışan katılımcıların emeklilik doyumları, çalışmayanlara oranla daha yüksek bulunmuştur ($p \leq 0,05$). YDÖ puan ortalamaları ile ek bir işte çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 10. Katılımcıların cinsiyetlerine göre iş tatminleri, yaşam değişimleri, emeklilik doyumunu arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması

		n	Sıra ort.	Z	P
Emeklilik Doyumunu Arttıran Etkenler					
Özgürlük	Kadın	74	107,03	-,186	,853
	Erkek	137	105,45		
Düşük Stres	Kadın	74	112,38	-1,167	,243
	Erkek	137	102,55		
Sosyal Aktivite	Kadın	74	106,41	-,072	,943
	Erkek	137	105,78		
Emekli Olma Nedenleri					
Sağlık Durumu	Kadın	74	111,31	-1,320	,187
	Erkek	137	103,13		
İşveren Baskısı	Kadın	74	112,46	-1,338	,181
	Erkek	137	102,51		
Hobiler	Kadın	74	110,83	-,991	,321
	Erkek	137	103,39		
Stres	Kadın	74	111,09	-1,153	,249
	Erkek	137	103,25		

*p ≤0,05

Tablo 10'da katılımcıların cinsiyetlerine göre iş tatminleri, yaşam değişimleri, emekliliği arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann-Whitney U testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların cinsiyetlerine göre iş tatminleri, yaşam değişimleri, emekliliği arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 11. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre emeklilik doyumunu arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Emeklilik Doyumunu Arttıran Etkenler					
Özgürlük					
İlkokul ve altı	19	76,97	3	7,42	,059
Ortaokul	22	95,64			
Lise	106	106,87			
Üniversite ve üzeri	64	116,74			
Düşük Stres					
İlkokul ve altı	19	96,74	3	,939	,816
Ortaokul	22	102,73			
Lise	106	109,32			
Üniversite ve üzeri	64	116,74			
Sosyal Aktivite					
İlkokul ve altı	19	93,87	3	2,07	,556
Ortaokul	22	100,27			
Lise	106	104,67			
Üniversite ve üzeri	64	113,77			
Emekli Olma Nedenleri					
Sağlık Durumu					
İlkokul ve altı	19	111,71	3	7,61	,055
Ortaokul	22	115,05			
Lise	106	110,46			
Üniversite ve üzeri	64	93,80			
İşveren Baskısı					
İlkokul ve altı	19	86,26	3	6,26	,099
Ortaokul	22	120,68			
Lise	106	110,29			
Üniversite ve üzeri	64	99,70			
Hobiler					
İlkokul ve altı	19	92,29	3	4,49	,213
Ortaokul	22	119,32			
Lise	106	109,88			
Üniversite ve üzeri	64	99,06			
Stres					
İlkokul ve altı	19	104,29	3	1,80	,615
Ortaokul	22	113,86			
Lise	106	108,13			
Üniversite ve üzeri	64	100,27			

*p ≤0,05

Tablo 11’de katılımcıların eğitim düzeylerine göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların eğitim düzeylerine göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan

ortalamalarının arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 12. Katılımcıların medeni durumlarına göre emeklilik doyumunu arttıran etkenler ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması

	n	Sıra Ort.	SD	X ²	P
Emeklilik Doyumunu Arttıran Etkenler					
Özgürlük					
Bekar	6	154,17	3	8,19	,042*
Evli	187	105,40			
Dul	12	77,33			
Boşanmış	6	133,83			
Düşük Stres					
Bekar	6	125,92	3	1,55	,671
Evli	187	104,30			
Dul	12	119,17			
Boşanmış	6	112,83			
Sosyal Aktivite					
Bekar	6	163,08	3	9,89	,020*
Evli	187	104,93			
Dul	12	77,58			
Boşanmış	6	139,00			
Emekli Olma Nedenleri					
Sağlık Durumu					
Bekar	6	134,00	3	5,86	,118
Evli	187	103,82			
Dul	12	126,83			
boşanmış	6	104,33			
İşveren Baskısı					
Bekar	6	110,92	3	1,509	,680
Evli	187	106,95			
Dul	12	88,46			
Boşanmış	6	106,50			
Hobiler					
Bekar	6	118,33	3	2,028	,567
Evli	187	106,75			
Dul	12	86,79			
Boşanmış	6	108,67			
Stres					
Bekar	6	115,17	3	,489	,921
Evli	187	106,24			
Dul	12	101,21			
Boşanmış	6	99,00			

* $p \leq 0,05$

Tablo 12’de katılımcıların medeni durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların medeni durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda emeklilik doyumunu arttıran bir etken olan kendi uğraşlarını yapma özgürlüğü ile emekli olma nedenlerinden biri olan sosyal aktivite oranları bekar katılımcılarda evli, dul ve boşanmış katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur ($p \leq 0,05$). Katılımcıların medeni durumları ile emeklilik doyumunu arttıran diğer faktör olan düşük stres arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Emekli bireylerin medeni durumları ile diğer emeklilik nedenleri olan sağlık durumu, işveren baskısı, hobiler ve stres arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 13. Katılımcıların emekli olduktan sonra ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması

		n	Sıra ort.	Z	P
Emeklilik Doyumunu Arttıran Etkenler					
Özgürlük					
	Evet	40	116,34	-1,23	218
	Hayır	171	103,58		
Düşük Stres					
	Evet	40	110,08	-,319	,624
	Hayır	171	105,05		
Sosyal Aktivite					
	Evet	40	103,26	-1,14	,750
	Hayır	171	106,64		
Emekli Olma Nedenleri Sağlık Durumu					
	Evet	40	123,66	-2,13	,033*
	Hayır	171	101,87		
İşveren Baskısı					
	Evet	40	124,15	-2,15	,031*
	Hayır	171	101,11		
Hobiler					
	Evet	40	109,28	-,380	,704
	Hayır	171	105,23		
Stres					
	Evet	40	106,42	-,063	,949
	Hayır	171	105,90		

*p ≤0,05

Tablo 13'de katılımcıların emekli olduktan sonra ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması Mann-Whitney U testi kullanılarak yapılmıştır. Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların emekli olduktan sonra ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda emeklilik sonrası ikinci işte çalışanlar arasında sağlık sebebi ile emekli olma daha yüksek bulunmuştur,

işveren baskılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ve istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p \leq 0,05$).

Tablo 14. *Emeklilik doyumunu yordayan faktörler olarak yaşam doyumunu ve genel sağlık düzeyi açısından incelenmesi*

Değişkenler	b	SE	β	t	P	ΔR^2	Adjusted R^2	F
YDÖ	,124	,056	,154	2,22	,027*	,131	,122	15,57
GSA-12	-,500	,125	-,277	-3,99	,000**			

* $p \leq 0,05$ ** $p < 0,001$

Tablo 14’de emeklilik doyumunu risk faktörleri olan YDÖ ve GSA-12 açısından incelenmesi Çoklu Regresyon analizi kullanılarak yapılmıştır. YDÖ puanlarının artması, GSA-12 puanının azalması emeklilik doyumunu olumlu yönde yordamaktadır.

Tablo 15. *Emeklilik doyumunu yordayan faktörlerin incelenmesi*

Değişkenler	b	SE	β	t	P	ΔR^2	Adjusted R^2	F
YDÖ	4,11	,456	,154	9,01	,024*	,196	,176	9,92
GSA-12	-,428	,123	-,237	-3,47	,001*			
Cinsiyet	,324	,098	,213	3,31	,001*			
Medeni Durumu	-,163	,106	-,099	-1,54	,125			
Ek İşte Çalışma	-,128	,120	,069	-1,06	,287			

* $p \leq 0,05$

Tablo 15’de emeklilik doyumunu risk faktörleri açısından incelenmesi Çoklu Regresyon analizi kullanılarak yapılmıştır. YDÖ puanının artması, GSA-12 puanının azalması ve cinsiyet değişkenine bakıldığında erkek olmanın emeklilik doyumunu olumlu yönde yordadığı tespit edilmiştir.

Tablo 16. YDÖ, GSA-12, EDE ve emeklilik nedenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.YDÖ	r	1	-,354**	,252**	,259**	,232**	,234**	-,080	,020	,084	-,037
	p		,000	,000	,000	,001	,001	,249	,773	,226	,589
	n	211	211	210	211	211	211	211	211	211	211
2.GSA-12	r		1	-,332**	-,150*	-,060	-,131	,158*	,150*	,048	,169*
	p			,000	,030	,385	,057	,021	,029	,484	,014
	n		211	210	211	211	211	211	211	211	211
3.EDE	r			1	,082	-,040	,170*	-,063	-,069	-,030	-,060
	p				,238	,560	,013	,361	,318	,667	,390
	n			210	210	210	210	210	210	210	210
4.Özgürlük	r				1	,528**	,587**	-,019	,100	,140*	,002
	p					,000	,000	,787	,147	,042	,975
	n				211	211	211	211	211	211	211
5.Stres	r					1	,515**	-,015	-,011	,039	-,092
	p						,000	,830	,876	,571	,182
	n					211	211	211	211	211	211
6.Sosyal	r						1	-,014	,028	,033	,024
	p							,842	,691	,630	,732
	n						211	211	211	211	211
7.Sağlık	r							1	,612**	,507**	,711**
	p								,000	,000	,000
	n							211	211	211	211
8.İşveren baskısı	r								1	,755**	,768**
	p									,000	,000
	n								211	211	211
9.Hobi	r									1	,595**
	p										,000
	n									211	211
10.Stres	r										1
	p										
	n										211

*p ≤0,05 **p<0,001

YDÖ, GSA-12, EDE ve emeklilik nedenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi Spearman analizi ile birlikte yapılmıştır. YDÖ ile GSA-12 puan ortalamaları arasında negatif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -,354$). YDÖ ve EDE puan ortalamaları arasında ise pozitif yönde, orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. ($r = ,252$). YDÖ ve emeklilik nedenleri arasında olan özgürlük ($r = ,259$) stres ($r = ,232$) ve sosyal aktivite ($r = ,234$) arasında pozitif yönde olumlu düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. EDE ile emeklilik doyumunu arttıran bir etken olan sosyal aktivite arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = ,170$). GSA-12 ve EDE puan ortalamaları arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = -,332$). GSA-12 ile emekli olma nedenlerinden sağlık ($r = ,158$), işveren baskısı ($r = ,150$) ve stres ($r = ,169$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Ayrıca emekliliği arttıran bir neden olan kendi uğraşını yapma özgürlüğü ile GSA-12 arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($r = -,150$).

5.BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı Lefkoşa bölgesinde yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesidir.

Çalışmada cinsiyet ve medeni duruma göre emeklilik öncesi iş tatmininin farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Sünter ve ark. (2006) tarafından Samsun'da 112 pratisyenle yapılan çalışmada emeklilik öncesi iş tatmininin cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Öztürk ve Şahbudak (2015) tarafından Cumhuriyet Üniversitesinde çalışan 320 akademisyenle yapılan araştırmada emeklilik öncesi iş tatmininin cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Erşan ve ark. (2013) tarafından Sivas numune hastanesinde görevli 180 sağlık çalışanıyla yapılan çalışmada iş doyumunun medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Uslan (2016) Kilis ilinde 437 kamu çalışanı ile gerçekleştirdiği çalışmada emeklilik öncesi iş tatmininin medeni duruma göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada eğitim düzeyi arttıkça üniversite ve üzeri eğitim düzeyi olanlarda emeklilik öncesi iş tatmini daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Sevimli ve İşcan (2005) tarafından Erzurum'da 454 hekim üzerinde yapılan çalışmada iş tatmininin eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Yavuz ve Karadeniz (2009) tarafından Ordu ili Ünye ilçesinde 350 sınıf öğretmeniyle yapılan çalışmada iş tatmininin eğitim düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada cinsiyet ve medeni duruma göre emeklilik öncesi emekli olmaktan memnun olma tahmininde fark yoktu. Ancak lise ve üzeri eğitimi

olanların emeklilikten memnun olacağı beklentisi anlamlı olarak daha yüksek bulundu. Eğitim düzeyinin yüksek olması sosyoekonomik düzeyinde yüksek olmasıyla ilişkili olabilir, bu da hobi ve uğraşlara zaman ayırma olanağını arttırabilir.

Çalışmada katılımcıların cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumuna göre emeklilik sonrası yaşamdaki değişimi değerlendirme açısından fark saptanmamıştır. Arpacı (2014) tarafından Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin yakını olan 300 emekli bireyle yapılan çalışmada emekliliğin yaşamda meydana getirdiği değişikliklerin medeni duruma etkisi incelendiğinde, sosyal statünün kaybedilişi, aileyle daha fazla vakit geçirme olanağı ve emekliliğe kolay uyum sağlamada evli ve bekar bireyler arasında anlamlı farklılık olduğu, bireyin yalnız kalmasında, çevresi tarafından dışlanmasında, sosyal hayatında büyük boşluk oluşmasında ve emekli olunca bir kenara atılmasında bekar bireylerin evli bireylere kıyasla daha çok etkilendiği görülmüştür. Arpacı (2014) tarafından Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin yakını olan 300 emekli bireyle yapılan çalışmada emekliliğin yaşamda meydana getirdiği değişikliklerin eğitim durumuna etkisi incelendiğinde, çalışma hayatının stresinden kurtulduğu için mutlu hissetmesi ile eğitim durumu arasında ilişki olduğu ve bu ilişkinin ilkökul mezunu ve alt eğitimi olanlarla yükseköğrenim mezunları arasında olduğu saptanmıştır. Sosyal hayatında sonradan oluşan büyük bir boşlukla eğitim durumu arasında ilişki olduğu, oluşan boşlukta ilkökul mezunu ve alt eğitimi olan emekli bireylerle orta düzey okul mezunları arasında ilişki olduğu görülmektedir.

Çalışmada katılımcıların cinsiyet, medeni durum ve ek işte çalışma durumuna göre yaşam doyumuna etkisi görülmemiştir. Aytaç (2017) tarafından Bursa'da 336 emekli birey ile yapılan çalışmada cinsiyetin yaşam doyumunu etkilemediği görülmüştür. Ilbay ve ark. (2016) tarafından Sakarya'da 212 emekli birey üzerinde yapılan çalışmada cinsiyetin ve medeni durumun yaşam doyumuna etki etmediği tespit etmiştir. Recepoğlu ve Tümlü (2015) tarafından Kastamonu Üniversitesi'nde 94 öğretim elemanı ile yapılan çalışmada medeni durumun yaşam doyumuna etki etmediği saptanmıştır.

Bu çalışmada üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde katılımcılarda yaşam doyumu anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Öztürk ve Hazer (2017) tarafından Ankara ilinin Çankaya ilçesinde 576 emekli bireyle yapılan çalışmada üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcıların yaşam doyumu anlamlı olarak daha yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Boylu ve Günay (2018) tarafından Ankara ilinin Çankaya ilçesinde 516 yaşlı bireye yapılan çalışmada üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcıların yaşam doyumu anlamlı olarak daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Çalışmada katılımcıların cinsiyet ve medeni durumuna göre genel sağlık durumu üzerinde etkisi görülmemiştir. Üner ve ark. (2007) tarafından Ankara'da 748 lise öğrencisi ile yapılan çalışmada cinsiyetin genel sağlık durumuna etki etmediği saptanmıştır. Elkin ve Barut (2017) tarafından İstanbul'da 163 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmada cinsiyetin genel sağlık durumuna etki etmediğini sonucuna ulaşımlardır. Özkan ve ark. (2013) tarafından Kayseri'de 631 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada medeni durumun genel sağlık durumuna etki etmediği görülmüştür. Özgür ve ark (2008) da 170 hemşire ile yaptığı çalışmada medeni durumun genel sağlık durumuna etki etmediğini saptamışlardır.

Bu çalışmada üniversite ve üzeri eğitime sahip olan ve emeklilik sonrası çalışan katılımcıların genel sağlık düzeyi anlamlı olarak daha iyi bulunmuştur. Şentürk ve Etiler (2009) tarafından Kocaeli ili Gölcük ilçesinde 536 katılımcı ile yapılan çalışmada eğitim ile genel sağlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Tezcan ve Aslan (2000) tarafından Ankara'da çeşitli meslek grupları ile yaptıkları çalışmada üniversite ve üzeri eğitimi olan bireyler ile genel sağlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulmuşlardır. Araştırmacılar tarafından ABD milli yaşlılık enstitüsünden 12 bin kişiyle yapılan çalışmada emekli olduktan sonra çalışmaya devam eden bireylerin sağlık düzeylerinin daha iyi olduğunu tespit etmişlerdir (Çankırılı, 2012).

Yapılan çalışmada cinsiyet, eğitim düzeyi ve ek bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre emeklilik doyumunu arttıran etkenler açısından fark saptanmamıştır. Ancak bekar katılımcılarda kendi uğraşlarını yapma özgürlüğü ve sosyal aktivite düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Ardjmand ve ark. (2016) tarafından 2012 Sağlık ve Emeklilik Çalışması veri tabanından seçilen 858 emekli erkek ve 1179 emekli kadın grubu ile yapılan çalışmada cinsiyetin emeklilik doyumunu arttıran etkenlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada cinsiyet, eğitim düzeyi ve medeni duruma göre emekli olma nedenlerinin farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak emeklilik sonrası ikinci işte çalışanlar arasında sağlık sebebi ile emekli olma daha yüksek bulunmuştur.

Mevcut çalışmada emeklilik doyumunu erkeklerde anlamlı olarak daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Seccombe ve Lee (1986) tarafından Washington eyaletinde 1530 emekli bireyle yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre emeklilik doyumları daha yüksek bulunmuştur. Quick ve Moen (1998) tarafından 458 emekli bireyle yapılan çalışmada erkeklerin emeklilik doyumunu kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Vaillant ve ark (2006) tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde 151 erkek katılımcı ile yapılan çalışmada erkek bireylerin emeklilik doyumları daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Yapılan çalışmada emeklilik doyumunu üniversite ve üzeri eğitime sahip olan bireylerde anlamlı olarak daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Ardjmand ve ark. (2016) tarafından 2012 Sağlık ve Emeklilik Çalışması veri tabanından seçilen 858 emekli erkek ve 1179 emekli kadın grubu ile yapılan çalışmada erkeklerde eğitim düzeyinin yüksek olmasıyla beraber emeklilik doyumunun arttığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada emeklilik doyumunu evli bireylerde anlamlı olarak daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Bozoğlan (2015) tarafından Türkiye'nin 60 farklı şehrinde 1332 emekli birey ele alınarak yapılan çalışmada evli bireylerin emeklilik doyumları anlamlı şekilde daha yüksek seviyede bulunmuştur. Szinovacz ve Deviney (2000) tarafından Madison'da 689 katılımcıyla yapılan

çalışmada evli bireylerde emeklilik doymu daha yüksek düzeyde saptanmıştır.

Mevcut çalışmada emeklilik doymu emeklilik sonrası çalışan bireylerde daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Bu çalışmada emeklilik doymunu yordayıcı faktörler incelendiğinde yaşam doymunun yüksek olmasının emeklilik doymunu arttırdığı tespit edilmiştir. Bozoğlan (2015) tarafından Türkiye'nin 60 farklı şehrinden 1332 emekli birey ele alınarak gerçekleştirilen çalışmada, emeklilik doymu ve yaşam doymu arasındaki ilişki incelendiğinde yaşam doymunun emeklilik doymu üzerinde en önemli yordayıcı olarak bulunduğu tespit edilmiştir. Gall ve ark. (1997) tarafından Londra'da 224 erkek katılımcı ile yapılan çalışmada yaşam doymunun yüksek olmasının emeklilik doymunu arttırdığı ortaya konmuştur.

Yapılan çalışmada emeklilik doymunu yordayıcı faktörler incelendiğinde genel sağlık durumunun iyi olması emeklilik doymunu arttırdığı tespit edilmiştir. Ardjmand ve ark. (2016) tarafından 2012 Sağlık ve Emeklilik Çalışması veri tabanından seçilen 858 emekli erkek ve 1179 emekli kadın grubu ile yapılan çalışmada genel sağlık durumunun iyi olmasıyla emeklilik doymunun arttığı tespit edilmiştir. Seccombe ve Lee (1986) tarafından Washington eyaletinde 1530 emekli bireyle yapılan çalışmada genel sağlık durumunun iyi olmasıyla birlikte emeklilik doymunun arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada emeklilik doymunu yordayıcı faktörler incelendiğinde erkek cinsiyete sahip olmanın emeklilik doymunu arttırdığı tespit edilmiştir. Seccombe ve Lee (1986) tarafından Washington eyaletinde 1530 emekli bireyle yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre emeklilik doymuları daha yüksek bulunmuştur. Quick ve Moen (1998) tarafından 458 emekli bireyle yapılan çalışmada erkeklerin emeklilik doymu kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Vaillant ve ark (2006) tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde 151 erkek katılımcı ile yapılan çalışmada erkek bireylerin emeklilik doymuları daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

6.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Ölçeklerin karşılaştırılması sonucunda erkek bireylerde emeklilik doyumunu kadın bireylere oranla daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyete göre yaşam doyum düzeyi ve genel sağlık düzeyi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Üniversite ve üzeri düzeyindeki katılımcıların yaşam doyumları ve emeklilik doyumları lise, ortaokul ve ilkokul düzeylerindeki katılımcılara göre daha yüksek oranda bulunmuştur. Ayrıca üniversite ve üzeri mezun katılımcıların genel sağlık durumlarının lise, ortaokul ve ilkokul düzeylerindeki katılımcılara göre daha iyi oranda olduğu saptanmıştır.

Evli bireylerde emeklilik doyumunu bekar, dul ve boşanmış bireylere oranla daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumlarına göre yaşam doyum düzeyi ve genel sağlık düzeyi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Çalışan katılımcıların genel sağlık durumlarının çalışmayan katılımcılara göre daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışan katılımcıların emeklilik doyumları, çalışmayanlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Yaşam doyum düzeyi ile ek bir işte çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Emekli olduktan sonra ek bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması

sonucunda emeklilik sonrası ikinci işte çalışanlar arasında sağlık sebebi ile emekli olma daha yüksek bulunmuştur, işveren baskısının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ve istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır.

Katılımcıların medeni durumlarına göre emeklilik doyumları ve emeklilik nedenleri puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda emeklilik doyumunu arttıran bir etken olan özgürlük ile emekli olma nedenlerinden biri olan sosyal aktivite oranları bekar katılımcılarda evli, dul ve boşanmış katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumları ile emeklilik doyumunu arttıran diğer faktörler olan düşük stres ve hobiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Emekli bireylerin medeni durumları ile diğer emeklilik nedenleri olan sağlık durumu, işveren baskısı, hobiler ve stres arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Bu çalışmada yaşam doyumunun artması, genel sağlık düzeyinin daha iyi olması ve erkek olmanın emeklilik doyumunu olumlu yönde yordadığı bulunmuştur.

6.2 Öneriler

Günümüzde yaşlı nüfus oranında artış görülmektedir. Yaşlılık psikolojisinde birey kendini işe yaramaz hissedebilir, çevresine karşı ilgisini kaybedebilir ve sosyal ilişkilerinde azalma görülebilir. Dolayısıyla yaşlı bireylerin doyum düzeyini yükseltmek adına yapılan araştırmalarda sosyal doyum, uyum dikkate alınmalı ve üretkenlik üzerine yoğunlaşılmalıdır.

Emekli bireylerin emekliliğe doyum konusundaki görüşlerinin dikkate alınması, onların yaşam şekline uygun emeklilikte doyuma yönelik programların düzenlenmesi ve bu programlara katılmaları için teşvik edilmeleri gerekmektedir.

Meslek hayatının sona ermesiyle birlikte hayatının da sona ermeyeceği fikrinin benimsenmesi ve bu doğrultuda hareket edilmesi, emekli dernekleri, kulüpleri, köyleri ve kamplarının oluşturulması, gelir getirecek tarım, hayvancılık ve el işleri gibi etkinlikler konusunda bilgi ve beceri kazandırılması önerilebilir.

Emeklilik doyumunu düşüren faktörlere karşı mücadelede klinik psikologlar, alanlarında konu ile ilgili uzmanlar ve emekli danışanları olan psikoterapistlere önemli görev düşmektedir. Doyumu arttırmaya yönelik çalışmaların üzerine yoğunlaşıp, konu ile ilgili farkındalık yaratmanın etkili olacağı düşünülmektedir.

Klinik psikologların, konu ile ilgili uzmanların ve emekli danışanları olan psikoterapistlerin faydasızlık hissini düşürmeye, sosyal çevrenin önemine, emeklilikle birlikte bireyin kazandığı yeni statülere yönelik seminerler verilmesi önerilebilir. Ayrıca bu seminerlerde emekliliğin olumlu yanlarına dikkat çekip bireyin hayatına aktif olarak devam edebilmesi için desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akandere, M., Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumunu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22): 23-32.
- Akgündüz, Y. (2013). Konaklama işletmelerinde iş doyumunu, yaşam doyumunu ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 180-204.
- Ardjmand, E., Weckman, G. R., Schwerha, D., and Snow, A. P. (2016). Analyzing the retirement satisfaction predictors among men and women using a multi-layer feed forward neural network and decision trees. *ALLDATA 2016*: 102-107.
- Arpacı, F. (2014). Emekli bireylerin emekliliğe uyum konusundaki görüşleri ve emekliliğin yaşamlarında meydana getirdiği değişkenlerin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33): 73-85.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M, E., ve Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumunu iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14: 115-129.
- Aytaç, S. (2017). Emeklilerde yaşam tatmini: Bursa örneği. *Sosyoloji Konferansları*, (55): 43-58.
- Bakırcıoğlu, R. (2013). Çocuk ve ergen ruh sağlığı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başar, M. A., ve Ulutaş, M. (2015). Akademik personelin emeklilikleriyle ilgili görüş ve beklentileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(1): 125-148.
- Başdoğan, T. (2015). *Esnek çalışanlardan esnek çalışmaya yönelik tutumun iş tatmini üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Boylu, A. A., ve Günay, G. (2018). Yaşlı bireylerde algılanan sosyal desteğin yaşam doyumunu üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2): 1351-1363.

- Bozoğlan, B. (2015). Emeklilik dönemi doyumunun yordayıcısı olarak yaşam doyumunu, evlilik doyumunu ve sosyal destek. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1): 229-238.
- Cerev, G. (2017). Türkiye’de emeklilerin çalışma hayatına yeniden katılmalarının hukuksal boyutu. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*: 579-586.
- Cerexhe, P. (2000). *Before and after retirement*. Australia: Choice Books.
- Çakır, Ö. (2011). Emekliliğin psiko-sosyal boyutu. Ankara: Türk Emekliler Derneği Yayınevi.
- Çakır, Ö., Çınar, E. ve Denizli, U. (2015). Emeklilik hazırlık programlarının, emeklilerin yaşam kalitelerini geliştirmedeki rolünün karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3): 223-232.
- Çankırılı, A. (2012). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çevik, N. K., ve Korkmaz, O. (2014). Türkiye’de yaşam doyumunu ve iş doyumunu arasındaki ilişkinin iki değişkenli sıralı probit model analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1): 126-145.
- Demirbilek, S. (2007). Yaşlılık ve emeklilik ilişkisinin sosyolojik boyutu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 10(1-2): 131-146.
- Elkin, N., ve Barut, A. Y. (2017). Bir aile sağlığı merkezine başvuran bireylerin genell sağlık anketine göre ruhsal durumlarının değerlendirilmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3: 221-238.
- Erol, S. (2011). Yaşlılık sigortası ve emeklilik yaşı tartışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 40-65.
- Erşan, E. E., Yıldırım, G., Doğan, O., ve Doğan, S. (2013). Sağlık çalışanlarının iş doyumunu ve algılanan iş stresi ile aralarındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14: 115-121.
- Eryılmaz, A., ve Mutlu, T. (2017). Yaşam boyu gelişim yaklaşımı perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2): 227-249.

- Gall, T. L., Evans, D. R., and Howard, J. (1997). The retirement adjustment process: Changes in the well-being of male retirees across time. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 52(3): 110-117.
- Gül, T. (2017). İşgörenlerde iş ve yaşam doyum ilişkisi: konaklama işletmeleri üzerine, Kuşadası. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5/4: 262-281.
- Günay, G. (2013). Emekliliği planlama süreci ölçeğinin türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Karabük üniversitesi örneği. *Türk Geriatri Dergisi*, 16(1): 84-94.
- Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S., ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10(1): 14-27.
- Han, S. and Moen, P. (1999). Clocking out: temporal patterning of retirement. *American Journal of Sociology*, 105(1): 191-236.
- Hartnell, C. (2000). *The Retirement Handbook*. London: Age Concern Books.
- Hofman, P. (2012). *Yeni bir başlangıç: emeklilik*. Zeynep Önen (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- İlbay, A. B., Yiğit, Y., ve Özişli, Ö. (2016). Emeklilerin yaşam doyum ve rehberlik ihtiyacı ilişkisi-Sakarya örneği. *İş'te Davranış Dergisi*, 1(1): 36-47.
- İpek, C. (2017). Emeklilik hayatında uyum sorunu ve emeklilik eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1): 60-72.
- Keser, A. (2005). Çalışmanın değişen anlamı ve çalışmaya ilişkin yeni trendler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (49): 362-377.
- Koç, M. (2002). Gelişim psikolojisi açısından yaşlılık döneminde ruhsal gelişim. *Sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 1(12): 287-304.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Yaşlılık Döneminde Bireysel ve Ruhsal Gelişim. *Ekev Akademi Dergisi*, 8(19): 77-90.
- Okuyuz, Ü. H. (2000). *Sağlık Psikolojisi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Oral, A. İ. (2008). Emeklilerin yeniden çalışmaya başlaması ve uygulamada karşılaşılan sorunlar üzerine düşünceler. *Çalışma ve Toplum*, 4(19): 135-186.
- Önder, F. C., ve Yılmaz, Y. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışları yordamada yaşam doyumu ve anne-baba stillerinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3): 1737-1748.
- Ören, K., ve Yüksel, H. (2012). Geçmişten günümüze çalışma hayatı. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(1): 35-59.
- Öz, F. (2002). Yaşamın son evresi: yaşlılık psikososyal açıdan gözden geçirme. *Kriz Dergisi*, 10(2): 17-28.
- Özer, M., ve Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatry*, 6(2): 72-74.
- Özgür, G., Gümüş, A. B., ve Durdu, B. (2010). Evde ve yurttan kalan üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1): 25-32.
- Özgür, G., Yıldırım, S., ve Aktaş, N. (2008). Bir üniversite hastanesinin ameliyathane ve yoğun bakım hemşirelerinde ruhsal durum değerlendirmesi. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2): 21-30.
- Özkan, B., Arguvanlı, S., Erten, Z. K., ve Seviğ, E. Ü. (2013). 14 yaş ve üzeri bireylerin anksiyete ve Genel sağlık düzeylerinin belirlenmesi. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1): 1-9.
- Öztop, H. (2010). Yaşlılık dönemi ve tüketim. *Tüketici Yazıları*, (II): 187-202.
- Öztürk, M. ve Şahbudak, E. (2015). Akademisyenlikte iş doyumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40): 494-501.
- Öztürk, M. S. ve Hazer, O. (2017). Emeklilikte finansal tatmin ve yaşam tatmini, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(26): 203-219.
- Recepoğlu, E., ve Tümlü, G. Ü. (2015). Üniversite akademik personelinin mesleki ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4): 1851-1868.

- Sağır, A. (2013). Gün algısı ve sosyalleşme: Safranbolu örneğinde ‘gün’ sosyoloji denemesi. *The journal of academic social science*, 6(5): 477-496.
- Salman, S. (2004). *Öğretmenlerin emeklilik dönemine uyumları ve yaşam tatminleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Santrock, J. W. (2014). Yaşam boyu gelişim: gelişim psikolojisi. Galip Yüksel (Çev.). Ankara: Nobel Yayın.
- Seccombe, K., and Lee, G. R. (1986). Gender differences in retirement satisfaction and its antecedents. *Research on Aging*, 8(3): 426-440.
- Sevimli, F., ve İşcan, Ö. F. (2005). Bireysel ve iş ortamına ait etkenler açısından iş doyumunu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5(1): 55-64.
- Sünter, A. T., Canbaz, S., Dabak, Ş., Öz, H., ve Pekşen, Y. (2006). Pratisyen hekimlerde tükenmişlik, işe bağlı gerginlik ve iş doyumunu düzeyleri. *Genel Tıp Dergisi*, 16(1): 9-14.
- Szinovacz, M. E., and DeViney, S. (2000). Marital characteristics and retirement decisions. *Research on aging*, 22(5): 470-498.
- Sığın, A.(2016). Çalışma hayatı ve emeklilik bağlamında Türkiye’de yaşlılık. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1): 87-101.
- Şen, F. Y. (2015). Emeklilik döneminde yaşanan sorunlara yönelik bir çözüm önerisi: ikinci işe hazırlık eğitimi ve emeklilik kulüpleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(64): 313-332.
- Şentürk, M., ve Etiler, N. (2009). Kocaeli üniversitesi’nin üç meslek yüksekokulunda öğrencilerin sağlık düzeylerinin algılanan sağlık ölçeği ve GSA-12 ile değerlendirilmesi, 2007. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(4): 307-314.
- Şentürk, Ü. (2018). *Yaşlılık sosyolojisi: Yaşlılığın toplumsal yörüngeleri*. Bursa: Dora Yayınları.
- Tanğ, Y. (2013). *Köprü istihdam olgusunun incelenmesi: bir meta-analiz çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Testik, C., M. ve ark. (2014). Yeni başlangıçlara hazır mıyız? bir üniversitenin 60 yaş üzeri akademik ve idari personelinin emeklilik ile ilgili algı ve görüşleri; ‘Betimsel bir araştırma’. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 23(2): 39-49.
- Tezcan, S., ve Aslan, D. (2000). Ankara’da çeşitli meslek gruplarında genel ruhsal sağlık durumunun değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 8(1): 1-8.
- Uslan, Y. U. (2016). Kamu çalışanlarının iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin bazı sosyo-demografik unsurlara göre değerlendirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(2): 3354-3372.
- Uyral, E. (2017). Sporcularda emeklilik dönemini etkileyen faktörler: emeklilik mi? boşluk mu? *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1: 20-32.
- Üner, S., Bağcı Bosi, T., ve Velipaşaoğlu, M. (2007). Ankara’da bulunan iki lisenin öğrencilerinin ruhsal durumlarının GSA-12 ile değerlendirilmesi. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(1): 25-31.
- Ünsal, S., Nacar, D., ve Gökdaş, A. (2017). Emeklilik hakkı kazanmış öğretmenlerin emeklilik kavramına ve emekli olma durumlarına ilişkin görüşleri. *Küreselleşen Dünyada Eğitim*: 794-804.
- Quick, H. E., and Moen, P. (1998). Gender, employment and retirement quality: A life course approach to the differential experiences of men and women. *Journal of occupational health psychology*, 3(1): 44.
- Vaillant, G. E., Dirago, A. C., and Mukamal, K. (2006). Natural history of male psychological health, XV: Retirement satisfaction. *American Journal of Psychiatry*, 163(4): 682-688.
- Yavuz, C., ve Karadeniz, C. (2009). Sınıf öğretmenlerinin motivasyonunun iş tatmini üzerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9): 508-519.
- Yigit, R., Dilmaç, B. ve Deniz, M. (2011). İş ve yaşam doyumunu: Konya emniyet müdürlüğü alan araştırması. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(3): 1-18.
- Yılmaz, E., ve Altınok, V. (2009). Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15(59): 451-469.

EKLER

EK 1. AYDINLATILMIŞ ONAM

Bu çalışma, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı tarafından gerçekleştirilen bir çalışmadır.

Bu çalışmanın amacı Lefkoşa'da yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesidir.

Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiştir. Anket formunda kimlik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Çalışmadan elde edilen veriler yalnızca istatistik veri olarak kullanılacaktır. Yanıtlarınızı en içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bir bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katıldıktan sonra, anketin herhangi bir anında kendinizi kötü hissetmeniz durumunda araştırmadan çekilmekte tamamen özgürsünüz.

Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.

Yardıminız için çok teşekkür ederim.

Psikolog

Yonca HASAN

Yukarıdaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

İsim:

İmza:

Telefon:

EK 2. BİLGİLENDİRME FORMU

Bu çalışmanın amacı Lefkoşa'da yaşayan emekli bireylerde emeklilik dönemi doyum düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesidir.

Bu çalışmada size bir demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek sunduk. Demografik bilgi formu sizin yaş, cinsiyet gibi demografik özellikleriniz hakkındaki soruları içermektedir. Ölçekler ise emekliliğe yönelik doyumunu, yaşam doyumunu ve genel sağlık durumunu ölçmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, ölçeklerde ve görüşmelerde verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli kalacaktır. Eğer çalışmayla ilgili herhangi bir şikayet, görüş veya sorunuz varsa bu çalışmanın araştırmacılarından biri olan Psk. Yonca Hasan ile iletişime geçmekten lütfen çekinmeyiniz (email, yoncahasan02@gmail.com).

Eğer araştırmacının sonuçlarıyla ilgileniyorsanız, Haziran 2019 tarihinden itibaren araştırmacıyla iletişime geçebilirsiniz.

Katıldığınız için tekrar teşekkür ederim.

Psikolog

Yonca HASAN

Psikoloji Bölümü

Yakın Doğu Üniversitesi,

Lefkoşa

EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetinizi lütfen belirtiniz

a. Kadın b. Erkek

2.Yaşınızı belirtiniz

3.KKTC'de yaşadığınız yerleşim birimi aşağıdakilerden hangisidir?

a. İlçe merkezi b.Köy

4.Medeni durumunuz ?

a. Bekar b.Evli c.Dul d.Boşanmış

5.Kiminle yaşıyorsunuz ?

a. Eşimle b.Yalnız c.Aile üyeleri ile d. Yardımcı ile

6.Eğitim düzeyiniz nedir?

a.Okuryazar değil b.Okur yazar c.İlkokul d.Ortaokul e.Lise f.Üniversite ve Üzeri

7.Mesleğinizi lütfen belirtiniz

8.Kaç senedir emeklisiniz?.....

9.Nereden emeklisiniz ?

a. Kendi işyeri b.Devlet c.Özel Sektör

10. Emekli olduktan sonra ücretli ek bir işte çalışıyormusunuz ?

a. Evet b.Hayır

11.Gelir getiren uğraşınız var mı?

a. Bahçecilik b.Hayvancılık c.El işi vs. d. Yok

10. Evinize gelen ortalama aylık gelir ne kadardır (TL) ?

a. 2.000 ve altı b. 2.000-5.000 arası c. 5.000-10.000 arası d. 10.000 ve üzeri

EK 4. EMEKLİLİK DOYUM ENVANTERİ (EDE)

Lütfen aşağıdaki soruları mümkün olduğu kadar dikkatli cevaplayınız. Bazı sorulara cevap vermeyebilirsiniz, ancak mümkün olduğu kadar çok soruya cevap vermeniz beklenmektedir.

1. Yaşamınızın diğer alanlarıyla kıyasladığınızda emekli olmadan önce işinizi ne kadar tatmin edici buluyordunuz?

1	2	3	4	5	6
<i>hiç tatmin edici değil</i>	<i>tatmin edici değil</i>	<i>biraz tatmin edici değil</i>	<i>biraz tatmin edici</i>	<i>tatmin edici</i>	<i>çok tatmin edici</i>

2. Emekli olmadan önce, işinizden ne kadar memnundunuz?

1	2	3	4	5	6
<i>hiç memnun değil</i>	<i>memnun değil</i>	<i>biraz memnun değil</i>	<i>biraz memnun</i>	<i>memnun</i>	<i>çok memnun</i>

3. Emekli olmadan önce, emeklilikten ne kadar memnun olacağınızı tahmin ediyordunuz?

1	2	3	4	5	6
<i>hiç memnun değil</i>	<i>memnun değil</i>	<i>biraz memnun değil</i>	<i>biraz memnun</i>	<i>memnun</i>	<i>çok memnun</i>

EK 5. YAŞAM DOYUM ÖLÇEĞİ (YDÖ)

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					

EK 6. GENEL SAĞLIK ANKETİ- 12 (GSA-12)

Lütfen bu açıklamayı dikkatle okuyunuz :

Son birkaç hafta içinde herhangi bir tıbbi şikayetinizin olup olmadığını, genel olarak sağlığınızın nasıl olduğunu öğrenmek istiyoruz. **Bütün soruları** size en uygun cevabı işaretleyerek cevaplayınız. Geçmişteki değil, **yalnız son dönemdeki ve şu andaki şikayetlerinizi** sorduğumuzu unutmayınız.

Soruların hepsini cevaplamanız çok önemlidir. Teşekkür ederiz.

SON ZAMANLARDA

Endişeleriniz nedeniyle uykusuzluk çekiyor musunuz?	hayır, hiç çekmiyorum	her zamanki kadar	her zamankinden sık	çok sık
Kendinizi sürekli zor altında hissediyor musunuz?	hayır, hissetmiyorum	her zamanki kadar	her zamankinden sık	çok sık
Yaptığınız işe dikkatinizi verebiliyor musunuz ?	her zamankinden iyi	her zamanki kadar	her zamankinden az	her zamankinden çok daha az

İZİNLER

abidin dagli <dagli@dicle.edu.tr>

Mon, Apr 30, 2018, 6:33 PM

to me ▾

Sayın Yonca Hasan,

Tarafımızdan ayrıca Türkçeye uyarlanan Yaşam Doyumu Ölçeğini kullanmanızda bir sakınca yoktur. Ölçek ekte sunulmuştur. Kolay gelsin.

Başarı dilekleriyle..

Dr. Öğr. Üyesi Abidin DAĞLI.

BAHADIR BOZOGLAN <bahadirbozoglan@yahoo.com>

to me ▾

Turkish > English [Translate message](#)

Merhabalar

Ekte emeklilik doyum envanterini yolluyorum.

İyi çalışmalar

Bahadır Bozoglan, PhD

Researcher, Editor and Reviewer
Psychotherapist & Family Therapist
Systemic Supervisor

Cengiz KILIC

to me ▾

Turkish > English [Translate message](#)

Sayın Hasan,

GSA12 ve 28 ile geçerlik tezinin ilgili bölümleri ekte.

Kolay gelsin

C Kılıç

ÖZGEÇMİŞ

Yonca Hasan 14 Haziran 1995 yılında Lefkoşa'da doğmuştur. Lise öğrenimini Yakın Doğu Kolejinde tamamlamıştır. Üniversite eğitimini ise Yakın Doğu Üniversitesinde almıştır.

2017 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisansına başlamıştır. 2019 yılında başarıyla mezun olmaya hak kazanmıştır.

İNTİHAL RAPORU

Yonca Hasan

ORIGINALITY REPORT

12%

SIMILARITY INDEX

11%

INTERNET SOURCES

7%

PUBLICATIONS

%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	earsiv.arel.edu.tr Internet Source	1%
2	issuu.com Internet Source	1%
3	dergipark.gov.tr Internet Source	1%
4	dergipark.ulakbim.gov.tr Internet Source	1%
5	www.phdernegi.org Internet Source	1%
6	halksagligiokulu.org Internet Source	1%
7	www.scribd.com Internet Source	1%
8	ÇAPIK, Ayla, ÖZKAN, Havva and EJDER APAY, Serap. "Determination of Affecting Factors and Postnatal Comfort Levels of Postpartum Women", Dokuz Eylül Üniversitesi	1%

ETİK KURUL ONAYI**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

11.10.2018

Sayın Prof. Dr. Ebru Çakıcı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/267 proje numaralı ve **“Lefkoşa Bölgesi’nde Yaşayan Emekli Bireylerde Emeklilik Dönemi Doyum Düzeyini Etkileyen Faktörler”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.